

NÁRODNÍ POHÁDKA
VE TŘECH JEDNÁNÍCH

Josef Kajetán Tyl

Strakonický dudák
aneb Hoody divých žen

B

KNIHOVNA JIŘÍHO MAHENA V BRNĚ	32298 84
----------------------------------	------------------------

1000029668P

O S O B Y

LESANA, panovnice nad lesními pannami, polednicemi
a divými ženami

BĚLENA }
KVĚTENA } lesní panny
LUPINA }
JARONA }
LESKAVA }

ROSAVA, polednice

DIVUKA } divé ženy
MIHULICE }

KALAFUNA, venkovský muzikant

KORDULA, jeho žena

HONZÍK

FRANTÍK } jejich děti
KAČENKA }

LIDUŠKA

ŠVANDA, mladý dudák

TOMÁŠ, starý dudák

KODĚRA, rychtář ve vsi blízko Strakonice

ŠAVLIČKA, voják na dovolené

TRNKA, starý hajný

DOROTKA, jeho dcera

NALEJVÁČEK, hospodský

FRANĚK

VÁŠA } venkovští chasníci
KUBA }
MATĚJ }

PANTALEON VOCILKA, bývalý student, teď na cestách

král ALENOROS, pán neznámých zemí

ZULIKA, smutná princezna, jeho dcera

ALAMIR, hrdina a její ženich

MIKULI, hospodský
DULINA, sklepník
GULINARI } posluhovačky
VANIKA }
DVOŘENÍN }

v zemi Alenorosově

Komonstvo princezny Zuliky. Králova pážata. Alami-
rovi oděnci. Česká chasa venkovská o pěkné hodince.
Lesní panny. Dívé ženy.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Před hospodou ve vsi o pěkné hodince. Děti a děvčata hledí okrem do šenkovny. — Je právě po tanci, ještě je slyšet vejskání, tleskání a dupání.

VÝSTUP PRVNÍ

ŠAVLIČKA. KODĚRA z hospody.

ŠAVLIČKA

I aby do toho tisíc kulí — já vím také, co je legrace a kus juksu; ale tohle je běhání skrze uličku.

KODĚRA

Aj, aj, milý strejče! Copak se udělal z tebe poustevník? Vese-
lost je ta nejlepší apatyka, a tanec vojáka nezabije.

ŠAVLIČKA

I což je o tanec — mangari! Voják má podle toho podešve.
Jen kdyby při něm ty zlořečené dudy nebyly.

KODĚRA

Dudy? A jaképak by to bylo posvícení?

ŠAVLIČKA

Řádnou muziku měli byste mít, celou kruchtou muzikantů,
housle, trouby, kladynety —

KODĚRA

I, i copak ti napadá! Ty novomódní písťaly můžou si jednat po
městách — my tu držíme na dudy, to je poctivá staročeská
muzika.

ŠAVLIČKA

Že by myši utekly.

KODĚRA

Ó, já se při ní jaktěživ dost vytrdloval!

ŠAVLIČKA

To věřím, protože jste jaktěživ jiné intrády neslyšel; ale kdo
byl na vojně —

KODĚRA

Ten zná jinou muziku — až někdy záda brněj, to věřím.

*(Z hospody vyjde několik chasníků, někteří jenom pro ochlaze-
ní, jiní s rosolkou a pivem, a zavdávají děvčatům.)*

ŠAVLIČKA

To byste otvíral hubu, co je to nyníčko za muziku! Ta vám mluví, šeptá, křučí, bručí, hučí, — jak se dva při měsíčku hubičkujou, jak vedou chlapa k šibenici — všechno máte nyníčko v muzice; alespoň to stojí na rohách tištěno — velikou literou — a k tomu takovou češtinou, že byste desátému slovu neporozuměl.

VÝSTUP DRUHÝ

KALAFUNA s houslemi v ruce. ŠVANDA s dudami. PŘEDEŠLÍ.

KALAFUNA

Ale copak je to, miádenci? Střelil do vás někdo jako do vrabců na hrachovišti, že máme na holé stěny zevlovat? Hezky do kola, sousede! Zahrajeme vám něco od podlahy!

ŠAVLIČKA

Bud' rád, skřípale, že tě nikdo neposlouchá!

KALAFUNA

Skřípale? Hehe! Kdybych tě neznal, Šavličko, myslil bych, že mi chceš dělat žluč. Já jsem starý primarius!

ŠAVLIČKA

Ty? To si přijď k nám primariusu poslechnout, když přijede takhle náky z Babylonu — nebo odkudsi. Ten hraje, až potí krev a posluchači dostávají křeče.

KODĚRA

Ale jdi!

KALAFUNA

Hehe, to by byla pěkná muzika!

ŠAVLIČKA

To je taky muzika! Právě v tom vězí teď všechno umění. Teď se nesmí hrát (*nápodobí housle*) tydli dyty, tydliity — to by nabral; nyníčko to musí chodit: šrum, šrum!, to padají tolary!

KODĚRA

Tolary?

ŠAVLIČKA

Teď se vydělávají muzikou zlořečené peníze!

KALAFUNA

Že se vydělávají?

ŠAVLIČKA

Mangari — jako smeří. Takový muzikant, když to umí podle nejnovější noty, smete za večer tisíce!

ŠVANDA (*sebou trhne*).

Tisíce?

KALAFUNA

To je čtverák!

ŠAVLIČKA

Hotové tisíce; našinec to ví; mívá při, tom také pšouresy!

KODĚRA

Ale jdi!

ŠAVLIČKA

Nosí vlaske bubny, pulpity a tak dále — člověk je na vojně a má fiňary. Tisíce, povídám, za večer!

ŠVANDA

A nač takový člověk hraje?

ŠAVLIČKA

Nač? Nu — na ledaco —

ŠVANDA

Také na dudy?

ŠAVLIČKA

Na du — hahaha, to by ještě scházelo!

KODĚRA

Pročpak? Vždyť je to kus poctivé muziky; dudy pocházejí z časů —

ŠAVLIČKA

— krále Holce, když byla za groš celá ovce.

KODĚRA

Ats! Vřak ono by neškodilo, kdyby nám bylo z těch časů ještě více zbylo než dudy. Ale ten český svět se celý převrátil, tancuje po hlavě — i tuhle náš lid začíná už jaksi po jiné muzice uši nasrkovat; ale dokud jsem já rychtářem, musí držet na dudy. A co se týče města, myslím, že by si tam mohli také jednou uši dudami namastit.

ŠAVLIČKA

Inu, z jedné strany máte skoro pravdu. Nynější svět žádá rohaté věci — dávaly se koncerty už na drnkačku, proč by to nešlo taky jednou s dudami? Mangari! Ale umět by musel člověk něco — rozumíme?

KALAFUNA

I což je o to! Švanda to zná z fundamentu; dnes to arci není pozorovat, — protože mu tlačí láska vosrdí — hehe, a z toho pochází krátký dech.

Ah, proto věší chocholku jako zmoklý kapoun — haha! Inu arc, láska je hladový strážník, ale — vidíš, milý dudáku, kdybys něco uměl, mohl bys do světa a vydělat peníze — potom bys neměl s láskou žádné hořkosti, nebo peníze dokážou, nač si jen pomyslíš! Našinec to musí vědět, vždyť je na vojně!

Píseň

Peníze jsou páni světa,
dukát, to je pravý rek,
a co někdy stotka umí,
to by člověk sotva řek.
Třebas ty byl motovidlo,
že bys oslí uši nes:
přece najdeš chvály sídlo —
jenže to jde do peněz.

Chce-li košťál mladou kůstku,
kancelářský správčů hlas,
chce-li forman čerstva jezdit,
musí mít kolomaz.
Žoldy! volá muž i žínka,
s prázdnou rukou žádný ples;
i ta boží křepelinka
tlučce pořád: Pět peněz!

Železnice, parostroje,
krámy, domy, fabriky —
to teď roste jako z vody
podle nové praktiky.
Měj si ale rozum v pachtu,
důl i hory světa zlez:
přec nenajdeš šťastnou šachtu —
jsi-li chudák bez peněz.

Chceš-li zkusit ženskou věrnost,
chceš-li zkoumat přítele,
chceš-li změřit panskou lásku
nebo světské fortele:

všecko najdeš, není veta,
víru na kůl nepověs;
jenom vejdi na trh světa —
ale nechod' bez peněz.

Peníze jsou hever světa,
silou svojí pravý div;
bez nich darmo cíle hledáš,
třeba jsi byl sto let živ.
Jen až půjdem ku armádě
s tichým srdcem do nebes —
ane, jen v tom jednom pádě
dojdem cíle bez peněz!

(Jde zas do hospody a ostatní za ním — jen Kalafuna a Švanda zůstanou vpředu.)

KALAFUNA

Jáťku, Švando, budeme zde čumět na minet? Pojd', snad cvrknne někdo desetníkem.

ŠVANDA

Jdi jen sám, já nemám dechu — mně je tuhle *(sáhá si na srdce)*, jako by mi chtěly všechny měchy prasknout. Neslyšel jsi, že má jiný za muziku tisíce?

KALAFUNA

Snad je také potřebuje. Přej mu je!

ŠVANDA

Já je potřebuju taky!

KALAFUNA

I jdi, my máme dost — hehe, když nedělá žaludek bandurskou.

ŠVANDA

Já chci ale víc! Půl tolaru mi nestačí; za to nemůžu holce ani šněrovačku koupit —

KALAFUNA

A ty bys jí koupil také rád čepeček — o však my víme. Ale bez šněrovačky se můžete mít také rádi.

ŠVANDA

Můžete! Co mi to pomůže, když mi dá šenkýř na stůl plný žbánek a já se ho nesmím dotknout? Dorotčín tatík mi hrozí, že mi srazí zadek jako zajíci.

KALAFUNA

To jsou tak hloupé řeči tatíků, když nemůže hoch hned plný

pytlík na stůl hodit. Já budu snad také takový mumloun, až mi ty moje kuřata dorostou.

ŠVANDA

Ale já vím, co udělám! Tady do toho kozlího měchejře už ani nefouknou, ale půjdu do světa a přinesu si tisíce.

KALAFUNA

Hehe, kdyby to byly hniličky, proč ne! To bys jich mohl někde plné kapsy nasbírat.

ŠVANDA

O, jen se posmívej, já půjdu přece! Bez Dorotky tu nemám beztoho žádné radosti. Já měl už dávno sirky táhnout — nyníčko to nahlížím. Když vydělá jiný peníze s drnkačkou, seženu já taky něco dudama, — a kdyby to byl jenom jeden tisíc.

KALAFUNA

Ty zpropadené tisíce ti zmatou ještě kolečka. Podívej se na mne; já neměl ani zlámanou grešli — hehe, když jsem si mou sedmou svátost namlouval, — máma chtěla vzít na mne koště — a já dostal holku přec. Jenom trpělivě.

ŠVANDA

Já nemám takovou rači krev!

KALAFUNA

To je chyba.

ŠVANDA

A těm našim chlupáčům dudy už také jaksi nevoní. Pryč tedy — hejdy do světa — tam jsou tolarý! Dělej ty jen zatím sám tady muzíku a louskej bídu; já budu shánět tisíce. (*Odejde.*)

KALAFUNA (*za ním*).

Počkej alespoň do pozejtřka — zejtra máme sousedskou!

VÝSTUP TŘETÍ

KORDULA. HONZÍK. FRANTÍK. KAČENKA. LIDUŠKA. PŘEDEŠLÝ.

KORDULA

He, muži, Kalafuno! Co je to?

KALAFUNA

Ah, jsi tady, moje slepičko, — a hned s celou kukankí?

DĚTI (*se okolo něho shrnou a ohmatávají mu kapsy*). *

Tatínku, máte koláče?

HONZÍK

Já bych rád nákej makovej!

FRANTÍK

A já hodnou měchuru!

KALAFUNA

Já taky, mladej Kalafuno, já taky; jen co je vyndají z pece; maminka trochu pozdě zadělala.

KORDULA

Jen dělej při naší nouzi ještě hlouposti!

KALAFUNA

I jdi, kdopak by mluvil dnes o nouzi, vždyť je pěkná hodinka! Škoda jen, že si nemůžeme spolu skočit, — já bych měl arci deset chutí; musím ale ty zpropadené žině dřít.

KORDULA

Já bych měla také deset chutí — ale skočit ti do očí.

KALAFUNA

Hehe!

KORDULA

Co to zde zevlujješ? Není živé duše v hospodě?

KALAFUNA

O, jako nabitó!

KORDULA

Tak? A ty zde chytáš komáry, místo co bysi měl sedět u cim-bálu a chytat dvougrošáky?

KALAFUNA

Hehe — hrdličko, my nemáme žádný cimbál — leda kdybys ty tam vešla.

KORDULA

Ty nemáš ani ruku, ani kapsu, kde by krejcar uvázнул.

KALAFUNA

Ale dušičko!

KORDULA

To víš dobře, že jsem na to posvácení čekala.

KALAFUNA

Já taky! Čtrnáct dní jsem snašel řízeň jako po třech herin-kách.

KORDULA

Já potřebuju na zimu sukni, Kačenka punčochy, Honzík ka-zajku —

KALAFUNA

Hehe!

KORDULA

— kdybysi stál za něco, pořídil by sis alespoň teplé rukavice —

KALAFUNA

Hehe!

KORDULA

— ale to ty ne! — jenom abych já se dřela, abych já se o všechny krky starala, vstávajíc léhající abych myslěla, co strčím dnes do hrnce.

KALAFUNA

Hehe!

KORDULA

Ale to musíš bejt jináč, to ti povídám!

DĚTI

Maminka se zlobí! (Schovávají se za otce.)

KALAFUNA (se jen pořád svým způsobem doobrosrděčně směje).

KORDULA (hledí na něj a neví, co má říct).

KALAFUNA

Stará! (Natahuje po ní krk a špulí ústa.)

KORDULA

Teď se podívejme na toho blázna! (Sotvaže se zdrží smíchu.)

Já tady kážu —

KALAFUNA

Dnes je posvácení — dnes se nekáže — pojď sem a dej mi hubičku — hehe!

KORDULA

Dej radši dětem koláč!

KALAFUNA

Dám, dám! Půjdem do hospody, potom po chalupách — to bude koláčů plná vošatka. Teď se ale neškareď — a pojď, dej si zahrát — hehe, však on tě někdo provede. Tyť jsi ještě jako lusk.

KORDULA

To je potom pojednání s mužem! Radši do vody skočit nežli se vdávat.

KALAFUNA

Arci, arci — ale žádná to neřekne před vdáváním, každá teprva deset let potom, když se nabaží. I vy safientí! (Vede ji přitom do hospody, děti se hrnou za nimi.)

PROMĚNA

Krajina blíže lesu. Po straně stavení hajného.

VÝSTUP ČTVRTÝ

ŠVANDA, potom DOROTKA.

ŠVANDA (přijde a pozorně se ohlíží).

Ona bude jistě doma, starý ji k muzice nepustí — a sám bude v lese. (Tuká na okno.) Dorotko!

DOROTKA (v stavení).

Kdo je to?

ŠVANDA

Já! Pojď trochu ven!

DOROTKA (vychází).

Kdopak je ten já — ah, jsi ty to? Kdepak ses tady vzal? Jáť myslím, že sedíš v hospodě a koukáš po holkách.

ŠVANDA

I dej pokoj! Já utek z hospody, protože ti mám něco říct.

DOROTKA

Jen aby to bylo něco veselého; mně se dnes zdálo o růžích, a to znamená mnoho pláče. Copak je to?

ŠVANDA

Já vím, co udělám, aby se tatík na mne nesatnil!

DOROTKA

Copak je to?

ŠVANDA

Aby mi dovolil za tebou chodit.

DOROTKA

Copak to uděláš?

ŠVANDA

Já vím, jak dostanu peníze.

DOROTKA

Ty?

ŠVANDA

Mnoho peněz.

DOROTKA

Mnoho?

ŠVANDA

Dnes se mi zajiskřilo v mozku a chytlo to jako v plném troudu. Dorotko, za pár neděl budeme svoji!

DOROTKA

Za pár neděl? I ty jemináčku — ach, ty jsi hodný, roztomilý člověk! Mne to už beztoho všecko mrzí; tatínek pořád hubuje, a já nemůžu přeci na tebe zapomenout — mně se zdá, že budu na tebe ještě myslet, až budu jedenkrát na prkně ležet. Nu, již tedy udělej nějaký prostředek.

ŠVANDA

Udělá, udělám, Dorotko!

VÝSTUP PÁTÝ

TRNKA s ručičí na rameni. PŘEDEŠLÍ.

TRNKA

Holaho! půjdete-li pak od sebe? Ani o božím poledni nedáte si pokoje? Kolikrát ti to mám ještě říct, ty parohatý dudáku, abys mi za holkou nelezl? Ty budeš tak dlouho dělat, až ti vlepím hrst broků pod kolena!

ŠVANDA

Nechte si povědit, milý Trnko —

DOROTKA

Ano, tatínku, nechte si povědit; teď to vypadá —

TRNKA

Hubu drží! Já bych si z toho nic nedělal, že ani otce, ani matku nemáš —

ŠVANDA

No, snad jsem nepad jako žalud z dubu!

TRNKA

Nu, že je tedy neznáš. Já bych nedbal na lidské řeči, jen kdybys měl do čeho kousat! Kdybys byl dost mizerným pacholkem, třeba tím slouhou, jako tvůj nevládní otec bejval, abys měl krajíc jistého chleba —

DOROTKA

Ale nechte nás jen k slovu přijít, tatínku!

TRNKA

Hubu drží! já vím, co chceš, — přimlouvát se, omlouvat, domlouvat, známe se, ty jsi chtivá straka — hr, hr! jen abys ho už měla; ale co potom? Budete sušit hubu na větru.

ŠVANDA (*hezky hlasitě*).

Však ono není tak zle, pane Trnko, a kdybyste věděl —

TRNKA

Já vím všecko!

DOROTKA

Nic nevíte, tatínku! Švanda dostane peníze!

TRNKA

Peníze?

ŠVANDA

Aha! to koukáte — jako sykora na lůj! To věřím!

TRNKA

Dudáku, nedělej mi flauzy!

ŠVANDA

Žádné flauzy, já budu mít tisíce!

DOROTKA

Slyšíte to? A za dvě neděle máme svatbu. Já dostanu novou sukni — vid? — a novou šněrovačku — je-li pravda?

TRNKA

Ale ty poblázněná pěnkavo! Kdepak by vzal ten dudák peníže? Rodičů nemá, přátel nemá, vydělat si je neumí —

ŠVANDA

Kdo ví! A jen abyste o tom věděl — já jdu do světa.

DOROTKA

Do světa?! Švando, co ti napadá? Jakpak bude potom za osm dní svatba? Svět je kdovíjak veliký — toť se do té doby nevrátíš!

ŠVANDA

Tedy musíš trochu čekat; já si dám také srdce na zámek.

TRNKA

Ale copak chceš ve světě, ty střelený peciválku, jenžto jsi jaktživ dále nebyl nežli v Strakonících?

DOROTKA

Ano, co tam chceš?

ŠVANDA

Vydělávat peníze.

TRNKA

Jakpak?

ŠVANDA

No — na dudy.

TRNKA

Na du — hahahaha!

ŠVANDA

Co se smějete? Nynčko se vydělá nejvíc peněz muzikou.

TRNKA

I ty pomámený strakapoune! Jsi tak hloupý — nebo se děláš

hloupějším? Teď se vydělávají peníze tuhletím (*okáže na čelo*) a tuhletím (*na ruce*), ale musí to mít člověk jako na drátkách, všechno naštemováno. Dudy! Člověk by se zbláznil! Můžeš jít — i ano, ale po hospodách, kde ti budou sázet po krejcaru, — jinde se ti vysmějou, jdi si, jdi! ale do mého revíru mi nepáchni, dokud nebudeš mít dva plné talíře na stole, — a kdyby to bylo v ovčácké chalupě!

DOROTKA

Tatínku! — Ach milý Švando, nech ten svět bejt světem a zůstaň doma; já radši ještě počkám, až se ti něco nahodí —

TRNKA

I nech ho, ať si jde — však on zas brzo přileze a bude sbírat suché šípčí, aby nepošel.

ŠVANDA

Aťsi — a třeba suché, tvrdé trnky, chcete-li co vědět, každá bude přece lahodnější, nežli vy jste, pane Trnko!

TRNKA

I ty rozčepejžený tetřeve!

ŠVANDA

A jakorát že půjdu, — a kdybych měl ty peníze vyžebrot —

DOROTKA

Ale Švandičko!

ŠVANDA

Mlč, nic si z toho nedělej. Mně to bude sice také jako mlejnský kámen na prsou ležet, že musím od tebe —

DOROTKA

Já tě nepustím!

ŠVANDA

Neplač — zato přinesu tisíce a pak se podíváme, co bude mít tvůj moudrý tatík proti mně. On by moh už teď po takovém zeti všech deset prstů oblíznout — už kvůli tobě, že se máme tak rádi, — ale cožpak ví on, co to je! Celý den chodí okolo pařezů a sám ještě zpařezovatí! (*Rozčílený odejde.*)

TRNKA (*chce za ním*).

I ty pramilionský —

DOROTKA (*ho zastavuje*).

Tatínku — mějte povážení — on to tak zle nemyslí — vždyť ho znáte! jazyk hned na konečku, ale to nejlepší srdce z celé ho mužského pohlaví.

TRNKA

Hubu drž a táhni do kuchyně!

DOROTKA (*smutně odchází, pak se vrátí*).

Tatínku, dělejte, co chcete, ale navždycky bez něho nevydržím.

TRNKA

Hubu drž a táhni!

DOROTKA

Nu, však já už táhnu! Nynčko teprva pozoruju, že nevíte, co to je, když má jeden druhého rád, — vy jste to bezpochyby nikdá nezkusil, anebo je tomu už hrozně dávno, že se se na to ani nepamatujete. Ale to vám povídám, tatínku, — já si nemůžu pomoci, — pusťte-li mi Švandu do světa, tedy si lehnu a bude po mně — anebo poběhnu za ním. (*Odejde.*)

TRNKA

I ty nezdar — ne, ne, tatínku, zlobit se nesmíš! Tak jsi ji vychoval, tak ji máš — co na srdci, to na jazyku; nehněvej se tedy. Vždyť víš dobře, co jí schází, — a býval jsi také takový, třeba to nechtěl nynčko okázat. Měj si ho ráda, jestli ti srdce jinak nedá. Budeme tak dlouho na moudrého hrát, dokud nějakou hloupost nevyvedeme. (*Odejde do stavení.*)

PROMĚNA

Na samém kraji lesa. Uprostřed velký strom, u něho drnové sedátko, za ním rozmanité křoviny.

VÝSTUP ŠESTÝ

ŠVANDA samotén.

ŠVANDA (*zvolna přicházeje*).

Jako by se o mne dva duchové tahali — jeden, abych šel, druhý, abych nechodil; jeden slibuje zlaté hory, druhý prázdnou mošnu. (*Sedne si pod strom.*) Co mám dělat? — zase do hospody? — já bych raději celý měch roztrhal — anebo do světa? jen kdybych věděl, že dovedu zahrát, aby se to lidem líbilo! (*Poděpre se poloteže o loket a dá hlavu na dlaň.*) Tady to jde arci — ale jinde — (*Zdálá je slyšet dvanáct hodin bít.*) Už poledne! — a ve mně hotová půlnoc — před očima se mi to kolotá — hlava mi jde kolem —

(*Ve vsi se zvoní malým zvonkem poledne; vtom se rozevřou nejnížší ratolesti prošířného stromu a tam se okáže dopola Rorava.*)

VÝSTUP SEDMÝ

ROSAVA v šedivém rouchu, an se sklání k ŠVANDOVÍ. Pak LESNÍ PANNY.

ŠVANDA

Ah, teď je mi volno — teď je tu líbezno! (Usne.)

SBOR LESNÍCH PANEN (zní nejdříve jemně a jako zdálí, pak silněji a silněji se blíží).

Je v půli den,
pospějme ven
na den!

Libé ticho vane,
síla duchů plane,
pospějme ven
na bílý den!

(Mezitím se rozevřel i peň stromu a z něho vyšla Rosava. Nyní se rozhrnují nazad křoviny a z nich vystupují lesní panny v bílých dlouhých šatech, s vlajícími vlasy a se zelenými věnci na hlavě.)

ROSAVA (na ně kývá, načez se okolo ní shromáždíjí).

Pojďte, pojdte, sestry milé,
čekalať jsem této chvíle,
abych svoje drahé dítě
z nápasti a sítě
lidských nehod vyvedla,
a pak utišená,
šťěstím jeho potěšená
v klidné lůno zase usedla.

LESNÍ PANNY

Tohle syn tvůj?

ROSAVA

To ten samý,
pro nějžto mě panovnice
nad pannami
temných lesů netrpěla více
v říši své — ta bláhová!
ježto mní, že srdce ženy
proti bolu této změny
žádné utěšení nechová.
Já to přísné vyhostění
ráda nesu — vždyť mám syna!
V jeho zdaru májím utrpení,
ježto na mne uvalila vina.

BĚLENA

Spanilý to mládenec!

ROSAVA

Ano, jako poupě z růží
leželo mé dítě v nuzném lůží,
když jsem do lidských je rukou dala.
Rostlo jako proutí,
že jsem při každé své pouti
kolem něho zaplesala,
ačkoli mě také hoře hnětlo,
že tak pěkně květlo,
a já drahé obejmouti nesměla.
Rostl hých mé lásky,
až sám také moc té čaropásky
okusil, — a teď mi dělá péče.
Chudým životem se vleče —
neboť to jsem chtěla, vědoucí, že
chudý spokojněji život vede
nežli mnohé bledé,
vrtochami utrápené kníže.

BĚLENA

Jaké jsou ty jeho péče?

ROSAVA

Rád by dostal milou svoji;
otec ale svazek dvojí,
že je ženich tuze chudý —
neboť nemá nic než svoje dudy.
Tu chce chlapec ubohý
skočit na nohy,
běžet do světa a získat zlato,
potom dostat dívku za to.
Dovede to, když mu pomoc dáte
podle sil, jež od královny máte!

BĚLENA

Mluv, co máme vykonat?

ROSAVA

Dechněte mu v jeho dudy
svoje sladké zpěvy,
aby hraním jeho všudy,
kamkoli jen kročí,
ztichly smutek, bol a hněvy,

radostná i slza tekla z očí;
by se každé srdce na něj smálo,
však i zlaté odplaty mu přálo!

BĚLENA

My tvou žádost vyslyšíme,
dudy kouzlem naplníme.

LESNÍ PANNY

Zazněte zvuky našich zpěvů,
(*přítom vzlátnou ruce, jako by nástroj žehnaty*)
kdykoli mládec bude hrát;
zazněte smutným pro úlevu,
veselost chtějte světu dát!

BĚLENA

Libě budou jeho dudy znít,
dokavád je bude v lásce mít;
jestli na ně ale jednou zakřeje,
čaromoc jich pryč se poděje.

ROSAVA

Děkuju vám, drahé společnice
mládí mého, — buďtež pomocnice
také dále synu mému,
aby dospěl k cíli žádanému;
aby v loktech lásky blažené
našel slasti toužené!
(*Zdálí bije hodina.*)

BĚLENA

Poledne míjí,
vraťme se zpátky;
za dne nám dáno
vlády čas krátký.

LESNÍ PANNY

Skrejme se opět
v lesnatém klínu!
Nám přeje doba
večerních stínů!

(*Mezitím jemná hudba. Nyní se křoviny a strom zase rozevřou
a panny v nich zmizejí.*)

VÝSTUP OSMÝ
KALAFUNA. ŠVANDA.

KALAFUNA (*poněkud ostýchavě se ohlíží, nežli Švandu zhlédne*).

Ať neumím kalamajku zavrznout, když jsem si to nepomyslí!
To bejvá jeho místečko — a já jsem rád, když ho nevidím,
zvláště o polednách. Hajný chlapíka vyhlil — hehe, a chlapík tu
prohlil bezpochyby několik zamilovaných slziček. Teď spí! —
co mu to napadá? a heká, jako by ho můra tlačila. He, Švan-
do!

ŠVANDA (*vyskočí*).

Co je to? Kdo je to?

KALAFUNA

Já jsem to! Vezmi oči do hrsti.

ŠVANDA

A kam se poděli ti andělové?

KALAFUNA

Tady? Leda z roští — nebo nějaké polednice; ty zde mívají
svoje rejdy.

ŠVANDA

Polednice? Viděl jsi už nějakou?

KALAFUNA

Já ne, — ale matka mé báby říkávala, že její prabába jeden-
krát jednu potkala a že —

ŠVANDA

A kdopak jsou?

KALAFUNA

To jsou jako invalidky lesních panen. Když prej se totiž řáká
lesní panna do člověka zamiluje, tedy ji královna vyžene, a tu
je z ní polednice — a z těch polednic udělají se po čase divé
ženy. Teď ale pojd'

ŠVANDA

Kam?

KALAFUNA

No, kam — hrát!

ŠVANDA

Já? Hrát? Já mám teď jiné hraní v hlavě. Já jdu do světa!

KALAFUNA

Ale hochu, dej si pokoj! Podívej se na mne; já nevystrčil jak-
těživ bradu dál než, abych řekl, za panské stodoly; a co mi
schází? Zdráv jsem, ženu mám —

ŠVANDA

To je to! Ale já ne, a nemůžu ji dostat bez peněz. Peníze vydělám ale ve světě.

KALAFUNA

Vyděláš! Ale co proděláš? Svět je skluzký, — jak se říká — příležitost dělá zloděje. Pamatuj si, že bys tu nechal Dorotku!

ŠVANDA

Ta může bejt jistá. Já budu koukat jenom na tisíce — a ty dostanu. Mně se o tom právě zdálo.

KALAFUNA

No, jen když se ti zdálo — hehe, to je trefa. Zůstaň doma!

ŠVANDA

Já ti byl jako v pěkném velkém zámku, a tam bylo plno pánů a paní a všechno ve zlatě — a ti chtějí, abych jim hrál.

KALAFUNA

Hehe — kdyby to byli naši chlupáči, to bych se nedivil!

ŠVANDA

Na začátku jsem nevěděl, mám-li se opovážít; —

KALAFUNA

Abys se ti nevyvsmáli.

ŠVANDA

— potom si dodám ale kuráže, vezmu kozlíka do ruky —
(*Dělá vše, jak mluví.*)

KALAFUNA

A pání si zacpávali uši.

ŠVANDA

— myslím si: Skoč oko nebo zub! — fouknu do měchu a začnu hrát — (*Hraje polku.*)

KALAFUNA

A paničky utíkaly, jako by do nich střílel, hehe! U nás (*pozuje divnou hru a škube sebou zalíbením*) — by to arci prošlo — ale pání mají — jiné lahůdky — u nich to jde: Tralalalala! (*Zpívá a tancuje podle hrané melodie.*) Ale Švando — dej pokoj — taceť — udělej pauzu — já už nemůžu.

ŠVANDA (*přestane hrát*).

Copak je ti?

KALAFUNA

Člověče, sedl ti do toho měchu zlý duch? Toť je o přetrhnutí! To lechtá, jako by ležel člověk mezi mravenci.

ŠVANDA

To mi povídali ti pání také — a sypali mi potom toлары.

KALAFUNA

Nech toлары ve snu a drž se opravy. Pojď a zahrej ve vsi. Přijeli hosté — cizí, vzácní hosté — pomysli si! — schválně, aby duďy slyšeli, proto jsem tě hledal, — pojď, to padne toлары bez spaní.

ŠVANDA

Jenom kvůli tobě — a pak aby naši lidé viděli, že není člověk jako velbloud. Potom ale do světa, aby padly tisíce. Švanda není ze dřeva, abyste si mysleli!

KALAFUNA

Pojď jen, pojď jen!

ŠVANDA

On se krčí mladý vrabec tak dlouho v hnízdě, až přece vyletí; a potom — hejchuchu, celý svět je jeho, všude klobe, všude zobě, všude se třepetá. Já se budu nyníčko taky třepetat! (*Odejde s Kalafunou.*)

PROMĚNA

Před obyčlím hajného Trnky.

VÝSTUP DEVÁTÝ

DOROTKA *vyjde ze stavení.*

DOROTKA

Teď bych se mohla arci na skok do vsi podívat — otec není doma — ale ne! aby neřek, že snad schválně ruku do ohně strkám — ono mu není to jeho zapovídání beztoho nic platno; já od Švandy neupustím — já nevím proč? — ale nemůžu. Mně se zdá, že by mi bez něho denní světlo scházelo — že bych bez něho ani dechat nemohla.

VÝSTUP DESÁTÝ

ŠVANDA *s dudami a malý raneček na zádech. PŘEDEŠLÁ.*

ŠVANDA

Dobrého zdraví, Dorotko!

DOROTKA

I pozdrav tě bůh! Já o vlku a vlk tady. Ale copak to znamená? Co to neseš?

ŠVANDA

Stěhuju se.

DOROTKA

Kampak?

ŠVANDA

Už jináč není, Dorotko! Do světa.

DOROTKA

Ale Švando, co ti to vlezlo do hlavy?

ŠVANDA

Vyplač se, budeme plakat třeba dueto, ale pomoci ti nemůžu.

Tak to zde dýl nevydržím.

DOROTKA

A já to nevydržím zas takhle.

ŠVANDA

Musíš, Dorotko!

DOROTKA

Mně pukne srdce!

ŠVANDA

Stáhni si hodně šněrovačku. Za čtyry neděle bude po všem.

To jsem zase doma, v kapse budu mít tisíce a budeme strojit svatbu.

DOROTKA

A což jestli žádná nevyděláš?

ŠVANDA

Já? Trhat se o mne budou, jako se právě teď ve vsi o mne trhali — a byli při tom páni z města, s naštemovanými ušima.

Já jim jen honem uplách, abych se darmo nezdržoval, abych byl už zejtra ve světě. Nyněčko teprva vím, co ve mně vězí.

DOROTKA

A co si já tady zatím počnu, na to se neptáš? Budu-li se trápit a soužit, na to nemyslíš? Kdybysi měl jen polovičku lásky jako já, ani by ses odtud nehnul.

ŠVANDA

To bych tomu dal! To bych mohl za sebou chodit, až by na mně vyrost mech — a ty bys celá zplesnivěla. Já mám lásky, že nevím kam s ní, a proto jdu do světa.

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

KALAFUNA. PŘEDEŠLÍ.

DOROTKA (*sotva ho zahlédne*).

Ach, milý Kalafuno, pomyslete —

KALAFUNA (*u velkém rozčilení*).

Chce uletět — je-li pravda? Nechte ho, tady to s ním není k vydržení. On by nás tu potrhal.

DOROTKA

Jak to?

KALAFUNA

Já posud nevěděl, co v tom špuntu vězí! Čáry, učiněné čáry — svět se poblázní. Nemějte starosti, Dorotko! Za čtyry neděle ho tady máte s tisícemi. Kdybych já to uměl na ty skřípky, co on umí na měch, — prásknu do bot, jak mám ženu a několik capartů na krku.

ŠVANDA

Měj se tedy dobře, Dorotko!

DOROTKA

Ne — já tě nepustím.

KALAFUNA

No, no, dejte si po hubičce — zaplačte si — já vám k tomu třeba zahraju — (*Hraje „Loučení, loučení“*.)

ŠVANDA

Za čtyry neděle jsem zas tady!

DOROTKA

Ale dozajista! Snad bysi mohl nákou slevit.

ŠVANDA

No, vždyt uvidíme! Jen jestli mají všude stejný kalendář. Teď neplač — měj se dobře a chystej se zatím na katezismus! (*Rychle odchází*.)

DOROTKA (*za ním*).

Švando! — počkej!

KALAFUNA (*ide ji těšit*).

Panenko, potěšte se!

DOROTKA

O já nešťastná! (*Vrhne se mu na prsa*.)

VÝSTUP DVANÁCTÝ

KORDULA s *děťmi*. PŘEDEŠLÍ.

KORDULA

Kalafuno!

HONZIK

A hele, tatínek si namlouvá!

KALAFUNA

Tu máš, čerte, karabáč! Teď bude stará vrčet!

KORDULA

! A tohle se mi líbí! Místo co si má hledět vejdičku, slizá se tady za božního dne s osobou — já se zalкну!

LIDUŠKA

Maminka má trhání!

KALAFUNA

Panno Dorotko, vzpamatujte se!

DOROTKA (*ustoupí a hledí do dálí za Švandou*).

KORDULA

A vy nešťastná osobo! —

KALAFUNA

Stará!

KORDULA

— kam jste dala stud před Bohem a před lidmi —

KALAFUNA

Stará!

KORDULA

— kam jste dala oči —

KALAFUNA

Stará!

KORDULA

— že se ostouzíte s takovým kostrounem —

KALAFUNA (*se rozkřikne*).

Stará, teď toho mám dost! Já primarius — kápo — paní Kordulo! Já tohle dobré děvče těšil, protože je sirotek.

KORDULA

Sirotek?

KALAFUNA

Ano, sirotek lásky! Právě jí uplách ženich do světa.

HONZÍK

Tatínek má kuráž!

KORDULA

Arci, proto si strhne hlavu! Za to by měla nebi děkovat.

KALAFUNA

Oh, jen se nedělej! Však ty jsi taky jednou natahovala mol-dánky, když mě chtěla strakonická banda s sebou na cesty! Víš ještě?

KORDULA

To se ti něco zdálo! A k čemu ty daremné řeči? Pojd' do hospody, lidé chtějí ještě tancovat.

KALAFUNA

I ať si tedy nákou zavejskají; já bych musel při tom hluku zíně rozdřít. Potěšte se, Dorotko! Máte-li náuru jako moje Kordula, tedy vám bude za čtyřadvacet hodin zas dobře. (*Odchází se svými*).

DOROTKA (*sama*).

Dobře? Ach arci, vždyť musí bejt dobře, — a kdybych celý den za nim koukala, tedy si přece nic nevykoupám, — (*den se kloní k večeru a krajina se naplňuje pomalu červánkami*) a kdybych celý den vzdychala, tedy si přece nic nevyvzdychám. To vím — ale což je mi to platno? Srdce nedá přece pokoje! A jen kdybych věděla, že se mu nic nestane! (*Křoví — zrovna vedle kulisy — se rozvírá a z něho vychází Rosava*).

VÝSTUP TRINÁCTÝ

ROSAVA, PŘEDEŠLÁ.

DOROTKA

Kdybych mohla se živou duší o něm porozprávět!

ROSAVA

Jen ho věrně v mysli uchovávej,
jiným starostem se neoddávej!

DOROTKA (*stranou*).

Co je to za osobu? — Což víte vy — ?

ROSAVA

Znám tvou bázeň i tvé naděje;
věrně lásce mohu ale věstit,
že jí bude příští zlaté květy pěstít;
milence tvůj cíle svého dospěje.

DOROTKA

Že dospěje?

ROSAVA

Tamto pohled', jak i lůnem noci blede
strážných duchů zástup kroky jeho vede.

(*Pokyne nazad; popředu se docela setmí; hudba; zadní opona se vyhrne.*)

VÝSTUP ČTRNÁCTÝ

*Prostranná vyhlídka na romantickou krajinu, kteráž je měsí-
cem jasně ozářena; uprostřed malý pahorek, po němžto ŠVANDA
kráčí. Nad ním a okolo něho vznášejí se létající sbor zpívajících
LESNÍCH PANEN.*

Jasná je noc!
Nám dána moc
tu noc!
Líbě ticho vane,
síla duchů plane,
jasná je noc,
jdem na pomoc!

*(Dorotka stojí v popředí stranou v radostném žasnutí. Rosava
s pravíci v dál napnutou, mezitím padne zvolna opona.)*

JEDNÁNÍ DRUHÉ

*Leskem drahých kovů se skvoucí jeskyně. Uprostřed povyšný
trůn.*

VÝSTUP PRVNÍ

*LESANA ve skvozném bílém oděvu, se zlatým věncem na hlavě,
sedí na trůně. LESNÍ PANNY okolo ní.*

LESANA

Ousměch z moci mojím tropit,
potom slzou tváře kropit
umí žena lehkovážná!
Že však vaše prosba snažná
srdce moje oblomila,
tedy jsem jí povolila
vejít v bránu říše mojím,
aby řekla žádost svojím.
BĚLENA (*pokyne stranou*).

Přistup, Rosavo, — a oznam paní,
jakou máš to prosbu na ni.

VÝSTUP DRUHÝ

ROSAVA. PŘEDEŠLÉ.

ROSAVA

Mocná panovnice, prosba moje —
neuraž jen ucho tvoje —
dotýká se mého syna.
Vyznávám se, že jsem vinna,
chtěj však jednou milost dáti
a mně pomoci své přáteli.

LESANA

Mluv! — Kdo pod korunou právem sedí,
rád si proseb lidu svého hledí.

ROSAVA

Syn můj vypravil se v živé
kolotání světa,

a já nyní trnu, že v té divé
tísni bude po něm veta.
Nezkušen je — a dle stavu svého
nemohu být průvodkyní jeho
po všech koncích,
když mě nepropustíš přes svůj práh,
když mě neobdaříš
mocí duchů nevázaných.
Učňi tedy tak a dovol,
bych ho směla doprovázet,
bych mu byla dnem i nocí
ku pomoci,
kdyby měl snad z cesty scházet.
Za to — když s ním po vši plí
dojdu k cíli —
vrátím se, a ty mi strhneš
hodiny co leta z věku mého,
odsoudíš mě — mezi divé ženy.
Já se nehrozím té kruté změny;
mateřská mi láska dí,
že mi štrstí syna mého
pokutu zlou nahradí.

LESANA

Na mnoho se odvažuješ!
Měj si ale, več se uvazuješ.
Pouštím tebe z ouzkych mezi
doby vykázané,
přikládajíc tobě moci,
jak mám právo vyměřené.
Buď synovou společnící,
buď i jeho pomocnicí —
ale vášně jeho říditi nesmíš.
Až se vrátíš, — uvidíme,
co ti za to uložíme!

ROSAVA

Díky tobě, velemocná paní,
vůle má se k vůli tvojí klaní. (Odejde.)

(Lesní panny utvoří okolo trůnu veliké malebné skupení
a meziřím děje se.)

PROMĚNA

Krátká ulice v městě řeckého nebo ideálního slohu. Po pravé
stavení s dveřmi — nebo aby stál před ním portikus; na něm je
nápis: VEJDI DALE, POUTNÍKU!

VÝSTUP TŘETÍ

VOCILKA v lehounkém kabátku, vlasy dlouhé, kníry a bradu, na
zádech malý raněček.

VOCILKA (zpívá).

Celý svět je jako koule,
těžko na něm stát jen nohama;
nechce-li mít člověk boule,
musí se ho chytat rukama.

Tu to klouže,
tam se boří,
tu je louže,
tam to hoří;

člověk se má jen co točit,
nechce-li si tacle zmočit;
kdo však umí chytře hrát,
dovede tu pevně stát.

Ano, chytrost žádné čáry; já to zkusil už v těch nejzamotaněj-
ších pleteninách života; chytrá hlava se neztráí. Kdybych měl
vypravovat, co jsem všechno tropil — od té chvíle, když jsem
jakožto řádný student poslední noc na biliáru spal, — kdy-
bych to měl vypravovat: to by byla kronika tlustší nežli Haj-
kova a strakatější nežli Enšpigl. — Teď budeme zkoušet ještě
jedno. Budeme hledět přijít za sekretáře, za kasíra nebo něco
podobného k cestujícím koncertistovi. Proč ne? Vždyť podle
jednom pasu a teď mu sedím na patách. Tuhle prej se uhostil!
Vederemo! (Čte nápis.) Vejdí dále, poutníku! Ach — to je
mudrc hospodský! Jen jestli také říká: Odejdí v pokojí! —
treba neměl poutník prachy.

VÝSTUP ČTVRTÝ
MIKULI. PŘEDEŠLÝ.

VOCILKA

Má služba, mnohovážený, — bezpochyby panovník nad tímto tělo — i dušekojným ústavem?

MIKULI (*pořád vážně*).

Jsem hostinský.

VOCILKA

To mě těší. Já si přál už dávno hostinského nakrmení. Račte dovolit: nehostíte také slavného koncertistu?

MIKULI

Co je to?

VOCILKA

Zvíře, co dělá muziku.

MIKULI

Ah, to je ten český dudák?

VOCILKA

Ano, ta strakonická chlouba.

MIKULI

Ten je tady.

VOCILKA

Nemohl bych s ním rozprávět?

MIKULI

Proč bysi nemohl? Jak vidím, nemáš hubu zarostlou.

VOCILKA (*stranou*).

No počkej, to poznáš teprva, až se ti dostanu do hrnců. —

Musíte vědět, že jsem jeho krajan.

MIKULI

Taky Čech? (*Prohlíží si ho po straně*.) To musí být divná zem — ta česká.

VOCILKA

To řeklo už mnoho beranů! A báchorek máte o té české zemi huň nežli o Červené karkulce.

MIKULI

Nu, tuze dobře tam nemusí být, sice by vás tolik z ní neodcházelo.

VOCILKA

Můj milý napaječí poutníků, to víte, že je svět už tuze starý, a proto je už taky leckde dřevy; Pán Bůh nemůže ale takové díry trpět, a když se někde nějaká udělá, tu vezme pokaždé

někého Čecha a vždycky ním takovou díru zastrčí, — aby stavení neshrklo; proto jich máte tolik sem tam ve světě.

MIKULI (*hledí na něj a vrít hlavou*).

Nu, pro mne — myslíte-li, že jste vyvolení, uvidíme, co tady dovedete.

VOCILKA

Tady?

MIKULI

Tvůj krajan chce hrát před naší princeznou.

VOCILKA

Princeznou?

MIKULI

Již od delších časů ulehl na ni tak hluboký smutek, že ani nemluví; darmo bylo pro ni posud rozličné obveselení strojeno. Tu přiletěla pověst o divné hudbě tvého krajana — a otec smutné princezny vypravil za ním posly, jestli by ji nemohl svojí hrou potěšit. On přišel — a já se jdu nyní poptat, kdy by se mohl do paláce odebrat. (*Odejde.*)

VOCILKA

Princeznu obveselit? Viktoria, pšenice květe! to se nechá něco utrhnout. Vocilko, študiose, — teď se seber a řádně se prezentýruj. Garderoba je sice — trochu sešlá; tuhle z levého šosu bude moct být brzo cedník — a kolena se derou na čerstvé povětrí; ale vždyť máš ještě bílé rukavičky. Tedy chutě — a mysl na sekretářství. Arci, kdyby ses měl přiznat, jestli se k tomu hodíš? Páh, proč by ses nehodil. Ty nebudeš první ve světě, který chce něčím být, co není. Ono se ledaco povrchu leskne, ale vnitřku je to dým.

Píseň

Mnohý vstane sotva z lože,
vzdychne si hned: Pane Bože!
Potom začne pilně smekat,
na ulici třeba klekat,
chce pobožným mužem slout;
chudého však honí z domu,
hází po něm tisíc hromů,
nájemníka utiskuje,
čeledína utrhuje,
běda, kdyby se chtěl hnout;

proto dím:

Povrchu se mnoho leskne,
vnitřku je to dým.

Mnohý mistr pošle dílo

na výstavu, až je mílo,
dostane i medálíi
jako v nějaké patálii,
potom chodí jako páv;
doma zatím pilně píchá
tovaryš a hořce vzdychá,
on to dílo vyhotovil,
mistra svého přirozobil,
sám je sotva živ a zdráv;

proto dím:

Povrchu se mnoho leskne,
vnitřku je to dým.

Kritiky psát je teď móda,

teče to už jako voda;
a když to jde jako s klacky,
když to dává hodné facky,
to je ducha pravý květ;
mnohý s ukrytými rohy
uběhá si skoro nohy,
než mu jiný něco spíše,
což pak on jen podepíše,
by se divil celý svět;

proto dím:

Povrchu se mnoho leskne,
vnitřku je to dým.

Mnohý staví nový kráмец,

udělá si zlatý rámeč,
nápis ven jak lomenice,
zboží dovnitř na tisíce,
k tomu ve všech koutech gás!
Za rok přijdou kreditoři,
jestli ho dřív neumohí,
krám se zamkne, zboží zmizí,
lampy zhasnou, pán se sklízí —

v koncích je ten drahý špás;

proto dím:

Povrchu se mnoho leskne,
vnitřku je to dým.

Mnohý mluví: Milí bratři,

milujme se, jak se patří,
nouzi rádi pomahejme,
smutku slze utírejme,
lásku k bližním káže Bůh;
zatím ale dře a šidí,
tloustne potem chudých lidí,
stotku ze sta požaduje,
špejchary si naplňuje —
hladový ten vydrždich;

proto dím:

Povrchu se mnoho leskne,
vnitřku je to dým.

(*Vejde do hostince.*)

VÝSTUP PÁTÝ

ROSAVA *v oděvu poutnickém. Za ní DOROTKA s trumarinou, pla-
chetku na hlavě. KALAFUNA s houslemi ve futrátu, zastaví se
u hostince.*

ROSAVA

Zde jsme u cíle; když vejdete,
hledaného muže najdete.

DOROTKA

A vy nás opustíte?

ROSAVA

Budu u vás blíže,
nežli mníte; neb mě víže
nejpevnější pouto k vám. (*Odejde.*)

KALAFUNA

Divná osoba! Najednou se nám vyskytne a vede nás — my za
ní a nevíme ani kam. Kde to jen jsme? Tady to vypadá jako
v nějaké pohádce o zaklené princezně.

DOROTKA

Pojďte jen dále, — abychme věděli, jsme-li u cíle. (*Vejdou do
hostince.*)

PROMĚNA
Komnata v hostinci.

VÝSTUP ŠESTÝ

ŠVANDA v černém fraku, ale aby na něm visel, — bílý šátek s notným límcem etc.; podle toho i jeho pohybování. Přichází, protahuje se a žívá.

ŠVANDA

Ah, tohle je veselé živobytí — jako o Štědrém večeru v prázdno stodole. Samá dlouhá chvíle. Někdy mě to arci strhne do proudu — tu se jí a pije, ale potom je zas, jako by vypálil. A to nejhezčí je při tom, že nemám posavad žádné tisíce. Ty peníze jdou u mne jako na dračku.

VÝSTUP SEDMÝ

VOCILKA. PŘEDEŠLÝ.

VOCILKA

Servitore, signor musicanto, — poníženě ruce líbám.

ŠVANDA

I, i nechte — copak vám to napadá!

VOCILKA

Já dychtil už dávno po té chvíli, abych mohl svému nejslavnějšímu krajanovi tu nejhlubší poklonu udělat.

ŠVANDA (živě).

Vy jste Čech?

VOCILKA

Oh — a jaký! Doma to nemohli se mnou ani vydržet a radili mi, abych se podíval trochu do světa.

ŠVANDA

A co nyní děláte?

VOCILKA

Chodím za vámi a poslouchám vaši nebeskou muziku. Roztrhal jsem tím říkáje své poslední boty — všechno z pouhé lásky k umění.

ŠVANDA

To jste blázeček.

VOCILKA

Já vím — ale ono je teď mnoho takových muzikantských

bláznů — to je teď jako cholera. Přitom pozoruju, že nemáte u sebe žádného člověka, kterýž by se o vaše pohodlí staral, vaše koncerty vyjednával, recenzentům biletý roznášel, — i pokládal bych se za šťastného, kdybych vám mohl ke všemu tomu svoje mizerné služby obětovat.

ŠVANDA

To by bylo snad tuze mnoho.

VOCILKA

Ono se to vlastně také sluší; každý slavný muž má svého sekretáře, komorníka, důvěrníka nebo jak ho chce titulovat — a takový člověk je pro něj pravé dobrodiní.

ŠVANDA

Tak? — Já si pomahal posud sám — nebo jsem si vydlužil čeledína z hospody; arciže mě to všechno dřelo, jak se mi zdá —

VOCILKA

No, to si můžu myslit, to je čeládka! To jsou pobertové! Ale nyníčko to všechno přestane, — a když budu já u vás, to užijete života! — beže všech starostí. Já se vám budu starat o cesty, o koncerty, o kasu — o všechno! Uvidíte, že vám bude přitom tuze lehkou.

ŠVANDA

Nu, jestli myslíte, — můžete u mne zůstat, alespoň se mi nebudete tak stejekat.

VOCILKA

Oh, milostpane, poníženě ruku líbám.

ŠVANDA

Ale jste poctivý člověk?

VOCILKA

Já? Ty jemináčku, jak mě tu vidíte, samá poctivost; kdybyste mě zkrájel, samá poctivost, — a kdybyste mi chtěl milostivě týkat, měl bych taky pejchu.

ŠVANDA

I pro mne — ale jakpak vám říkají?

VOCILKA

Pantaleon Vocilka.

ŠVANDA

Hezké jméno.

VOCILKA

Anglické — sice by nebylo hezké. Já mu dělám taky čest.

ŠVANDA

Tedy, milý Vocilko, — jak povídám, můžeš u mne zůstat; ale copak to bude košťovat?

VOCILKA

Ah, ah, kdopak by mluvil o takových maličkostech — mně je tu více o čest, a také vím, že nebudete nikdá na náskou hrst banknotek hledět, kdyby dostávala moje kapsa souchotiny. Copak vám to udělá! Za pár let máte miliony.

ŠVANDA

Za pár let? (Škrábe se za ušima.) Já ti musím říct, že bych se měl už domů podívat.

VOCILKA

I podíváme se, proč ne, ale potom zarejdíme poznovu do světa. Nyněko se budete teprva hejbat; nyněko se budete teprva ze šlupky vylupovat. Za čtrnáct dní musíte vypadat, že vás budou chtít do kostela postavit. Oh, jen mě nechte dělat, milostpane! To bude živobytí! He, sklepníku! posluhovači! děvčata!

VÝSTUP OSMÝ

DULINA, pak GULINARI a VANIKA. PŘEDEŠLÍ.

DULINA

Kdo tu volá?

VOCILKA

Pro milostpána flaši nejlepšího vína a dvě sklenice, potom něco rozumného k zakousnutí, aby to šlo hezky do krku.

DULINA (odejde).

ŠVANDA

Copak ti napadá? Já jsem už snídal.

VOCILKA

To nic neškodí! Pravý kunštýř musí mít pořád apetit. A pak se obyčejně každá smlouva něčím zavlažuje, musíme to tedy, milostpane, s naší také udělat — je to pro světskou pomluvu.

GULINARI a VANIKA (přinášejí láhvi vína, dvě sklenky a na talířích pochoutky a kladou to na stůl).

VOCILKA

Slaku, to jsou hezké perličky! (Kouká po nich.) Veritabl In-djánky!

ŠVANDA (jde za ním a tahá ho za šos).

Ty, Vocilko, — ta krajní — to je holka!

VOCILKA

Famós, milostpane, — jako marcipán! Ale ta druhá je také delikát. Na slovíčko, krajanko! (Bere jí za ruku.)

GULINARI (se mu vyhne).

Krajanko? Nevěděla bych.

VOCILKA

A to je pyšná topka!

GULINARI (přistoupí k Švandovi).

Líbí se ti něco, pane?

ŠVANDA

Oh — ty celá! (Bere jí ostýchavě za ruku.)

GULINARI

Vezmeš si mě za ženu?

ŠVANDA (se lekne a ucouvne).

Za že —

VOCILKA

A to je plemeno!

GULINARI

Že ne? Co mluvíš tedy, že se ti líbím? (Odejde i s druhou.)

VOCILKA

No, pěkně děkuju! Zde musejí mít muži peklo na zemi, musejí-li si hned každou vzít, které řeknou, že se mu líbí. (Nalívá mezitím víno.)

ŠVANDA

Já jsem — jako by do mne nůž vrazil! Za ženu! No, to bych pochodil!

VOCILKA

I nechte, milostpane, daremných vrtochů a pojďte pít! To bude nejlepší medicína na tu alteraci. (Přistavuje sedadla.)

ŠVANDA (jde ke stolu a sedne).

Já se ještě celý třesu — jak jsem se toho lek. (Oba pijou a jedí.)

(Mezitím hraje se venku národní „Jen ty mi, dudáku, zadudej“ — na housle a na trumárnínu.)

ŠVANDA (poslouchá, žasne, pak vyskočí).

Co je to? — zdá se mi něco? To jsou muzikanti z Čech! to je strakonická! (Běží ke dveřím.) I ty sladké umučen! Dorotko!

Kalařuno! Je-li možná?

VÝSTUP DEVÁTÝ
DOROTKA. KALAFUNA. PŘEDEŠLÍ.

DOROTKA (*mu vběhne do náručí*).

Pozdrav tě ruka nebeská, můj milý Švando! Ach, to jsem ráda, že jsme tě přece našli, vždyť jsme už skoro celý svět prolezli, přes hory a doly, přes lesy a vody, a kdyby nebylo mé neznámé přítelky, seděli bychme snad někde za světem a koukali bychme, kudy za tebou! No, jak se máš? co děláš? Myslíš na mne? Schraňuješ hodně? No tak pak mluv!

VOCILKA (*sedí mezi tím pořád u stolu, obíraje se pitím*).

A to je řehtačka!

ŠVANDA

Ale jakpak mám mluvit, když ti huba jede, jako by ses chtěla do soudného dne vyptávat? Dobře se mám, myslím na tebe — ale co ti to napadlo pustit se do světa?

KALAFUNA

Ano, pomysli si, Švando, to je osoba! Když jsi nešel za čtyry neděle, začala věšet hlavu, a když jsi nešel po osmi nedělích, chodila jako bez hlavy.

DOROTKA

Já ti to povídala napřed, že to bez tebe nevydržím, — a potom jsem si pořád myslila, že se ti něco stalo.

VOCILKA

Kyho čerta, to je zamilovaná kronika, to bych mohl potřebovat!

KALAFUNA

A když ji potkalo konečně to neštěstí —

DOROTKA

Ach, já bych byla snad i bez něho odešla!

ŠVANDA

Jaké neštěstí?

KALAFUNA

Že jí ulehl otec a více nevstal —

ŠVANDA

Tvůj otec?

DOROTKA

Ach arcí! (*Utírá si oči*.)

VOCILKA

Mohla se tam položit místo něho.

KALAFUNA

Tu ti přijde ke mně, jestli prej bych s ní nešel za tebou. Já ti první chvilí myslil, že na ní oči nechám. Pak jsem si to ale rozpočítal — hehe! Vidíš, jářku, stará bručí beztoho pořád na malé vejdelky, ušetř jí tedy jedlíka — snad přitom ve světě něco utrhněš, vždyť nejsi šumař, aby tě hodil pod lavici. Byl to ode mne arcí darebácký kousek, a stará mi udělá — hehe, zlořečenou lázeň, až se vrátím; ale já si nemohu pomoct. Ta holka tě má ráda — až mě to celého pomátlo.

DOROTKA

No, teď toho nechme, teď je všechno dobře, teď jsme pohromadě, teď vezmem tisíce a půjdeme domů.

VOCILKA

I ty sojko!

ŠVANDA

Tisíce? Milá Dorotko, — o tisících nevím ještě nic.

DOROTKA

No, jen když to jsou sta! Já si z toho moc nedělám.

ŠVANDA

Holečku — já nemám ještě nic.

DOROTKA

Nic?

ŠVANDA

To jest — peněz jsem vydělal už dost; ale to se ti sesype všude podivných lidí, ten je muzikant, ten komediant, ten chce to, ten ono — pak jsem musel dávat traktače — a tak mi všechny peníze vždycky zas vyfířaly.

DOROTKA

Ale Švando!

ŠVANDA

Ale nyníco to půjde všecko jináč! Teď mám svého sekretáře a komorníka —

DOROTKA

Ty?

ŠVANDA

— ten mi bude dávat na všecko pozor. Není-li pravda, Vocilko?

VOCILKA (*rychle vstane a blíží se s mnohými komplimenty*).

O dozajista! A poněvadž moje péče o milostpána, když se vezme ohled na lásku a služebnost, kteráž je vždycky chvályhodná; tedy také ohledem na moje ponížení —

ŠVANDA

I vždyť je dobře! Já vím, co si myslíš —

VOCILKA *(se ještě klaní — pro sebe).*

Ten je vševedoucí! Já to nevím sám.

ŠVANDA

Abys ale věděl, jak se také jinde chovat, — tohle je Doroška, moje nevěsta.

VOCILKA *(stranou).*

Hrom do čepice! — *(Hlasitě.)* Oh, že se nic takového mně nevěstí! *(Stírlí zdaleka po Dorošce očima.)*

ŠVANDA

Ale jemináčku, teď mi teprva napadá! Vy budete hladovi a uší — posadte se! He, Vocilko, poruč, aby nám dali něco jíst a pít.

VOCILKA *(odejde).*

DOROTKA

Ty, Švando, ten tvůj cekretář se mi nelíbí! On dělá na mne oči, jako by mě chtěl polknout.

ŠVANDA

I jdi, blázníku, to se ti něco zdá! On je od kostí dobrý chlap — ale ty nejsi velkému světu zvyklá — a my, co jsme páni, — víš, my máme docela jiné oči nežli sprostý lid.

VOCILKA *(se vrací se sklepníkem, kterýž jídlu a pítí přináší).*

Tuhle je, co hrdlo a žaludek ráčí! Račte si, milostlečinko, pohovět! — a tenhle dobrý pán bude bezpochyby také —

KALAFUNA

Ano — hehe, ten si bude také hovět. *(Sedá.)*

ŠVANDA

Jez, Doroško, a pí, jako bysi byla doma!

DOROTKA *(se posadí).*

V ÝSTUP DESÁTÝ

MIKULI PŘEDEŠLÍ.

MIKULI

Pane!

ŠVANDA

Ah, náš domácí!

MIKULI

Právě přicházím z královského paláce. V patách za mnou při-

jde pro tebe dvořanín, aby ses dostavil k naší princezně. *(Odejde.)*

VOCILKA

Šlaku, na princeznu jsme docela zapomněli!

DOROTKA

K princezně? Co je to za princeznu?

ŠVANDA

Oh holečku, to je teď moje denní společnost!

DOROTKA

Je mladá, hezká?

ŠVANDA

To nevím; slyším jenom, že je plačtivá a že jí mám trochu povyrazit.

VOCILKA

Dělejte, milostpane, dělejte, vždyť se musíte ještě vyšvihnout, v téhle haštořově uniformě vás nemůžu pustit do paláce, to by myslili, že jdete vrabce strašit. Já slíbil, že se budu o vás starat, tedy musím slovo držet. Pojdte — milostlečna bude zatím tak dobrá a vyrazí se tady s panem krajanem — já bych je oba taky rád vyrazil, ale někam ze dveří. *(Vezme Švandu pod paži a odejde s ním.)*

KALAFUNA

Náká dobrá duše — ten pan cekretář, hehe!

DOROTKA

Myslíte?

KALAFUNA

To jsou nějaké starosti! A na sebe ani nevzpomeně. No jezte, píte, panno Doroško! Já si udělám dnes bene. Škoda že tu nejsou moje caparti, — ty by se obližovaly!

DOROTKA

Mně je najednou jaksi těsno, jako by se mělo něco přihodit.

KALAFUNA

I ovšem — hehe, ono se může taky něco přihodit —

DOROTKA

Copak?

KALAFUNA

Že snad chytím vopici.

DOROTKA

Ach nežertujte! Naše neznámá přítelka byla také jaksi nepokojná a domlouvala nám pořád, abychme si pospíšili —

KALAFUNA

I to jsou daremné vrtochy! — píte!

DOROTKA

Ne, ne — já tu nemám žádného stání. Já musím za Švandou.
Pojďte, Kalafuno, pojďte — ať se mu nic nestane!

KALAFUNA

I copak vám napadá! Tohle živobytí tady opustit?

DOROTKA

To se vám nahradí — jen pojďte!

KALAFUNA

No, kvůli vám, panno Dorotko, — ale to vám povídám, moje
srdce zůstane tenkrát u toho božího nadělení — hehe! Nebo
to mi věřte (*zpívá je*).

Jen v hodné, plné sklenici
je všech radostí květ;
kdo neměl jakživ opici,
ten neví, co je svět.

Dorotko, buďte veselá! — A když mám tak navlažino, pojďte
sem, začeláme si tu naši. (*Dá čepici na stranu a vezme housle.*)
Potom půjdem za Švandou.

Dueto

Nejšťastnější ze všech tvorů
to je český muzikant;
děj se co děj, on je vždycky
šťěstí svého fabrikant.
Kam on vejde, tam je vítán:
Hejsa, to jde milý host!
A kde on se uvelebí,
tu je doma veselost.

(*Odejdou.*)

(*Kdyby Dorotka nezpívala, může Kalafuna zpívat.*)

Píseň

Dorotko Trnkova,
milenko Švandova, — jen nechvátej!
Až vypiju a sním,
pak půjdeme za ním — půjdem za ním!
U dvora králova budem s ním pít.
Kdyby mě Kordula
takhle zde viděla — to bude klít!

Všecko to krákoře

na tom našem dvoře — i ten kohout!

Nemůžu na tebe,

můj Švando rozmilej, zapomenout.

Jdu za ním do světa, on jde k jinéj —

Na místě tisíců

nemá kus střevíců, ten můj milej.

Já syn ze Strakonic

capo prim ex propris — s kapsou prázdnou;

na zádech mám ranec

a v ruce mazanec, sklenku plnou.

Opička mě drží za pačesy,

v hlavě mi to skáče,

nacpu si koláče plné šosy.

Pojďme tedy spolu

ku královu dvoru na traktace;

budeme tam zpívat,

tisíce vybírat do čepice;

pak je povezeme na trakaři,

a moje Kordula

až to vše uhlídá — tak se zblázní.

PROMĚNA

*Skvostrný sál. V pozadí povyšný trůn pro princeznu a sedadla
pro její komonstvo. V popředí napravo sedadlo pro Švandu.*

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

*ZULIKA sedí na trůně závojem zacloněna. Po obou stranách
dámy a páni, vesměs tiše se chovajíci. — ŠVANDA a VOCILKA
vejdou, doprovázeni od dvou dvořaninů.*

DVOŘENÍN (popojde doprostřed).

Milostivá kněžno, tohoto umělce posílá tobě královský otec,
aby potěšil srdce tvé. (*Pokyne Švandovi, aby se posadil, a ode-
jde.*)

ŠVANDA (se posadí a začne hrát).

VOCILKA (stojí vedle něho).

(*Několik taktů uplyne, aniž si dámy a páni hudby hrubě povšim-
nou, pak ale začnou hlavy pozvedat, líbostí sebou škubat, podu-*

pávat a se rozhoupávat, až konečně všickni na nohy skočí a polku tancují. Po tanci odejdou.)

ZULIKA (si dlouho něčeho nevíš, pak ale pozorně poslouchá, odhrne závoj, jeví radost a baví se mezi tancem s dvěma paními. Konečně sstoupí z trůnu a běží k Švandovi).

O ty milý, spanilý jinochu! Zulika ti děkuje, že jsi její srdce takovou rozkoší naplnil. Ono bylo již vypráhlé jako mladá lučina na poledním slunci, ale tvými čarovnými věšty do něho utěcha jako rosa nebeská.

ŠVANDA (se pořádky klaní).

Oh!

VOCILKA (stranou).

Kýho vějral! ta mluvívá jako turecký veršovec.

ZULIKA

Teď ale nesmíš od ní více odejít — rozumíš? — sice by si opět zasteskla.

ŠVANDA

Oh!

VOCILKA

Mluvíte něco chytřejšího!

ŠVANDA

Copak?

VOCILKA

Rekněte alespoň jednou ah — nebo uh!

ZULIKA

Zulika tě bude ale také za to milovat — jako miluje beránek čerstvé lupení a rybička čerstvou vodičku. A nač si pomyslíš — co tvé srdce požádá: Zulika to řekne otci a vůle tvá se vyplní.

VOCILKA

Vymyslete si honem něco tyranského!

ŠVANDA

Oh — (K němu.) Já nejsem v stavu slova vyblebhnout!

ZULIKA

Či snad Zulice nevěříš?

ŠVANDA

Oh — a jak! Kdopak je ta Zulika?

ZULIKA

Kdože je? — a hahaha, to se mi líbí! O ty veselý človíčku, kdožpak by to byl nežli ta samotná, kterou jsi potěšil — která před tebou stojí a která nepřestane nebesa velebit, že tě jako

ze svých bran k ní poslaly. Ale to ti povídám, odejít nesmíš, sice by se Zulika hněvala; — o, Zulika se umí také hněvat — jen se zeptej, — ale ono to dlouho netrvá — ona se raději hned udobří — a potom se zas směje. No, směj se také!

ŠVANDA

Hehehe!

VOCILKA

Hahaha!

ZULIKA

Copak je, tohle za divného člověka? Ten se mi líbí — je hodně k smíchu. Je to tvůj otrok?

VOCILKA

Před tvou spanilostí je celý svět otrokem.

ZULIKA

I vida, on umí také mluvit! Toho neprodávej! Já ho budu mít někdy za blázna.

ŠVANDA

Ale já nevím, slavná princezno, — jestli zde tak dlouho —

ZULIKA

Co tak dlouho?

VOCILKA

Nešlape si na rozum!

ŠVANDA

Smím-li zde tak dlouho zůstat —

ZULIKA

Pročpak bysi nesměl? Ty musíš!

VOCILKA

Držte se zuby nehty!

ZULIKA

A vš-li co? Ano, to je rozkošný nápad! Vem si mě za ženu!

ŠVANDA

Za že —? (K Vocilkovi.) Tady jsou posedlé na to ženidlo!

VOCILKA

Budte rád, to je víc štěstí nežli —

ZULIKA

Není-li pravda, to bude to nejlepší. Otec chtěl dát Zulice bez toho ženicha, ale ten se jí nelíbí, — a proto také stonala, — ale Zulika mu řekne, ty že se jí líbíš — tebe že si vezme.

ŠVANDA

Ale nejmilostivější princezno, já nejsem v stavu —

VOCILKA (dá mu štílec).

— tu rozkož vyslovit, která se ve mně z tvé milosti rozlejívá,
— chce milostpán říct.

ZULIKA

Zuliky se nemusíš bát, milý člověče! Zulika se dala už dávno poučit, jak se mají ženy chovat: mají být poslušné a přívětivé — je-li pravda? O nestarej se! Zulika tě dovede obveselit! Ona umí zpívat, umí tancovat — a tak škaredá také není, vid? Nu, jen se tedy raduj, Zulika půjde k otci a zvěstuje mu naše štěstí. (*Odejde s paními.*)

ŠVANDA

Já se zblázním!

VOCILKA

To věřím! To je taky štěstí k zbláznění!

ŠVANDA

Štěstí? Co to plácás? Jakpak si můžu tu bláznivou Zuliku vzít? Co by řekla Dorotka?

VOCILKA

Ale prosím vás, nemluvte mi nynčko o té Dorotě! To je tolik, jako by mě zval někdo na bažanta a já se děkoval, — že nemůžu — že mám doma brambory.

ŠVANDA

Já uteču!

VOCILKA

I pro mne! Ale až po svatbě.

ŠVANDA

Moje svědomí!

VOCILKA

Páh! Má-li vás Dorotka opravdu ráda, tedy se musí radovat, že dostanete princeznu.

ŠVANDA

Pročpak?

VOCILKA

Protože vám musí takové štěstí přát a že ji budete moct také šťastnou udělat. Vám nepřijde potom na několik čtvrtčí dukátů, a nějakého kavalíra také dostane; možná že se sám rozmyslím.

VÝSTUP DVANÁCTÝ

ALENOROS *s pážaty, dva nesou na polstářích zlaté skřínky a v nich dary.* PŘEDEŠLÍ

ALENOROS

Drahý cizinče, především díky moje, že jsi vžil paprsek radosti do srdce mé dcery. Toto přijmi prozatím na důkaz mé uznalosti. (*Pokyne pážatům, kteří pak odejdou.*) Oni to donesou zatím do příbytku tvého.

VOCILKA (*si mne ruce*).

ŠVANDA

Oh, to je tuze mnoho, pane králi!

ALENOROS

Mimoto mi drahá moje Zulika zjevila, že tě miluje a ty že ji žádáš za manželku. Já jí vyhledal arci statného reka, ona však nezdá se mítí v něm zálibení, a poněvadž toliko její štěstí vyhledávám —

DOROTKA (*za scénou*).

Pustte mě, já s ním musím mluvit!

ŠVANDA

Umučená hodino! To je Dorotka!

VOCILKA

Seberte se!

ALENOROS

Co je to?

VÝSTUP TRINÁCTÝ

DOROTKA, *za ní stráž.* KALAFUNA. PŘEDEŠLÍ.

DOROTKA

Ha, tu je! Švando, je to pravda, co se již po celém městě roznáší? budeš si brát princeznu?

ALENOROS

Kdo je ta dívka?

VOCILKA

Nešťastná osoba, královská milosti! My ji živíme z outirpnosti i s tímto člověkem — ale musíme je držet pod zámkem.

ALENOROS

Proč to?

VOCILKA

Protože mívají divoké nápady.

DOROTKA
Svando!
VOCILKA

Ta myslí někdy, že je zaklená princezna, — a tu by si ráda mého pána namlouvala, a tenhle dobrák se drží za hrozného muzikanta!

KALAFUNA
I ty!

DOROTKA

Svando! a ty to trpíš? ty necháš o mně tak mluvit? — o mně, ježto jsem z lásky k tobě tichý domov opustila — od hrobu otce svého odešla —

VOCILKA

Koukněte, jak se jí oči jiskřejí! To je její zlá hodina! — a tu nám někdy uteče.

ALENOROS
Strážě!

DOROTKA

Svando, mluv — nestůj zde jako svědomím odsouzený — otevři ústa — potěš mne!

ALENOROS

Odveďte ty lidi pod jistou dohlídku a zavolejte lékaře!

DOROTKA

Svando, pamatuj na tuto hodinu! (*Strážě ji odvádí a jiná se chápe Kalafuny.*)

KALAFUNA

Ale copak vám napadá? Já jsem primarius!

ALENOROS

Neměj o ty nešťastníky starosti — já poručím o ně pečovat, jako by k mému domu patřili. Teď' pospíšim, abych pověděl dceři, že budeme v krátkém čase veselé hody slaviti. (*Odejde s pážaty.*)

ŠVANDA (*jenž tu stál pořád jako strnulý.*)

Ne — to nevydržím — srdce mi pukne a vyletí žebra, že ho do smrti nenajdu! Dorotko! (*Běžť ven.*)

VOCILKA (*ho chytne.*)

Pomalu s tou flintou! Kam to míříte? Chcete svému štěstí oči vystřelit?

ŠVANDA

Odstup ode mne, pokušiteli! Já nevím, co se to se mnou děje! Já musím za Dorotkou!

VOCILKA

Až podruhé! Nyněco dovolíte, abych vám trochu rozumu nahlil, kde ho nemáte. (*Za scénou bříččení mečů.*)

ŠVANDA

Co je to?

VOCILKA

To je zde náká šejfirna — ale jen aby to nešlo na krky!

ŠVANDA

To ještě ke všemu tomu!

VOCILKA

Inu, kdo se pustí do romantiky, musí bejt na smrt připraven.

VÝSTUP ČTRNÁCTÝ

ALAMIR se svým lidem ozbrojeně. PŘEDEŠLÍ.

ALAMIR

Kde je ten strůjce omamujících písní, jenžto se opovážil květinu mé lásky — zřetelnici duše mé plamenem sladké touhy naplnit, že se nyní po něm obrací a práhne?

VOCILKA

Co račte vlastně poroučet? Koho to hledáte?

ALAMIR

Jsi ty ten černokněžník, co mi skrze svou proklatou hru princeznu Zuliku odloudil, že by teď' i slabý otec její dané slovo zrušil, kdyby meče mého nebylo? Jsi ty ten český dudák?

VOCILKA (*skočí za Švandu.*)

S dovolením — já jsem jen chudák; ale tohle je ten čarodějník s dudama!

ALAMIR

Chopte se ho! Však já mu vykážu rezidenci, která všem jeho kouskům odolá a kde mu dozajista chuť přeje chít panenské růže vlasti naši sladkým toužením sváděti. Odveďte ho!

ŠVANDA

Ale dovolte, pane, to je — Vocilko, ceketáři, pomoz! (*Mezitím ho ozbrojenci odvedou.*)

ALAMIR

A ty, jenžto jsi bezpochyby pomocník a otrok jeho, — běž a navrať se k lidům vašich krajin a zvěstuj tam, že se tu stane takovou mírou každému, kdo se opováží kroky své do našich zemí za podobným cílem obrátit. Jdi!

Servitore, já to vyřídím! (Odejde, ostatní za ním.)

PROMĚNA

Krátké vězení.

VÝSTUP PATNÁCTÝ

ŠVANDA *samoten.*

ŠVANDA

Tak, teď jsem dodudal! Teď jsem v louži i s tisíci! Ach, dobře jsi měl, Kalafuno, když jsi říkal, abych zůstal doma; ale já měl zabedněnou palici. Doma jsem měl alespoň jednoho, druhého kamaráda — zde jsem padl taškářům do rukou. Tam jsem měl Dorotku — ach, na tu nesmím ani vzpomenout, sice se musím hned oběsit — nebo si alespoň vypohlavkovat. Ta holka má ke mně lásku jako hora — a já — já! — ale toho všeho je vinen ten darebák, ten Vocilka! Dostanu-li toho chlapa ještě jednou mezi pěstě — — ale to je daremná myšlenka! zde mi chystají už lněný obojek. A já toho také zasloužil; já měl říct: Princezno — to nejde! Ale to mě čert lákal a já stál jako pařež! Ach, já bych si teď hlavu strhl! Já jsem věru ten nejmi-zernější bídák na světě — žádného nemám — rodiče nemám — ah, na ty nechci ani vzpomínat — a moje matka musela být zrovna nějaká vlčice.

VÝSTUP ŠESTNÁCTÝ

ROSAVA z *propadku*. PŘEDEŠLÝ.

ROSAVA

Ustaň, nerouhej se, nepoškrvňuj matčinu památku!

ŠVANDA

Co je to? Kdo jste? Co chcete?

ROSAVA

Přicházím ve jménu tvé matky tebe vysvobodit.

ŠVANDA

Znáte ji?

ROSAVA

Znám.

ŠVANDA

Ze se jí dám tedy pěkně poroučet, že si mohla také dřív na

me vzpomenout, že jsem skrze to už dost vystál, že ani nevím, čím jsem, že mě slouha našel —

ROSAVA

Ustaň! — kdyby tě slyšela, puklo by jí srdce žalostí.

ŠVANDA

Žalostí? Pročpak nedala tedy o sobě ani dost malé znamení?

ROSAVA

Nesměla. Ačkoliv jí srdce k tobě táhlo, musela přece lásku svoji vyšším zákonům podrobit — a nesměla se k tobě přiblížit.

ŠVANDA

E — to je mi čistá láska! Já se nesměl také k Dorotce přiblížit, a přece jsem byl pořád u ní. Ach, jen kdybych měl teď alespoň Dorotku!

ROSAVA

Věť — matka tě miluje!

ŠVANDA

Ale, copak je mi to platné, když to necejtím? Kdyby byla jako jiná, byla by se alespoň poptala, jestli mě to nebolí, když jsem viděl, jak si jiné děti s matkou hrály, a já musel zalízt do křoví a tam se vyplakat, že nemám žádnou matku, kteráž by mě pohladila. O mlčíte mi o lásce mé matky! Kdyby byla jako jiná, musela by vědět, co jsem já sám u jiných viděl, že je matka nejšťastnější, když může své dítě k srdci přivinout.

ROSAVA

Nuže tedy praskni, pouto moje,

řiň se blaho z ukrytého zdroje,

ať se opojí ním prsa má!

Pomstou panovnice musím hnouti,

chci-li syna k srdci přivinouti —

pojď sem, drahý, já jsem matka tvá!

ŠVANDA

Cože pravíte?

ROSAVA

Tys dítě mé!

ŠVANDA

O můj Bože! — a já mám strach!

ROSAVA

Já tvoje matka!

Pojď, o pojď, a nenech matku žebrat;

brzo vyprší má chvíle — nech mě

jednou zaplesati při blahostném
zvuku ust tvých, volajících: Matko!

ŠVANDA

O matko má! (*Obejmúti.*)

ROSAVA

O mé dítě, draho splacené!
Tu tě držím, sladkou kořist,
po nížto jsem leta práhla,
vzdychala — a nyní do loukotí
osudného kola sáhla.

(*Temně hřímání.*)

Slyšíš dítě? Krutý hlas mě volá
od tebe snad navěky!

Jestli se však jednou sejdem —
běda! — budu tobě obraz bezděký,
s hrůzou ode mne se obrátíš —

(*Hřímání se vzmahá.*)

ŠVANDA

O nikdá!

ROSAVA

Synu můj — o pokvap se mnou —
vyvedu tě ještě — (*chce s ním prchnout*)
běda, pozdě!

Zem se pod nohama boří —
nuže, konej právo, krutá moci,
vykaž matce sídlo v temné noci,
že si číši blaha naplnila
a ji prahnouc do dna vyklopila —
Teď se tvojí síle koří!

(*Propadne se.*)

ŠVANDA (*se potácí stranou.*)

PROMĚNA

Tmavorudá jeskyně.

VÝSTUP SEDMNÁCTY

LESANA. DIVĚ ŽENY.

DIVUKA

Ha, již letí hrdá žena,

ježto myslí, že jí horší změna
nemůže potkati než naší sestrou býti.

MIHULICE

Však jí nahradíme,
hojně naměříme,
ať i naši moc a právo cítí.

ROSAVA (*z propadku.*)

Mocí tvojí uchvácená,
právu tvému pokořená
stojím, paní, před tebou.

LESANA

Co jsi nechala však za sebou?
Novou vinu!

K synovi ses přiznala.

ROSAVA

O ne bez příčiny!

Srdce bylo zchvácenó!

Orteluj mě, paní, — jenom jednu
milost, poslední, mi prokaž!

Výveď syna mi a věrnou
děvu jeho z nebezpečí,
pak mi pokutu dej sebevětší.

LESANA

O syna již nepečuj, ten sebe
osvobodí sám, neb co mu naše
panny darovaly, ponecháme
v moci ouplné. I věrná děva
bude propuštěna z vazby.

Ty však poznej, kamo cesta vodí,
když se míchá naše síla ve běh
lidských osudů, jimž vládne vyšší
moc; to na škodu je stranám oběma.
Ty jsi pozbyla již věčné mladosti,
odsouzena budeš ve sbor těchto
žen a všechna další moc tvá
přestane.

ROSAVA

Děj se podle vůle tvé!

MIHULICE

Pěkně vítám, vzácná paní,
těšíme se dávno na ni.

DIVUKA

Synáček tvůj, je-li pravda,
to je krásy květ?
Hihi! — Až jen zřejdí svět,
musí nám tu, jak se mile vrátí,
o nejbližších hodech hrátí;
zkušíme, co umí.

ROSAVA

Paní, nedopouštěj!

LESANA

To je starost tvoje! — vždyť jsi
mluvila vždy o blahosti syna,
jakže mu ji připravuješ!
Nuže, tedy mu k ní pomoz.

ROSAVA

Doufám ještě v lásku jeho děvy;
ta ho ze všech tísní vyvede.

LESANA

Myslíš? Jestliže to dovede,
utichnou i moje hněvy
a já tebe přijmu ve svou říš!

MIHULICE

Ať jen doufá, to se nezvede!

DIVUKA

To jsme my tu ještě,
vezmem hocha v tuhé kleště,
by se nemož ani hnout;
uvidíme, kde je síla větší.

ROSAVA

Láska nade všecko předčí!
To si strojíte ouklady a
užívejte násilí;
když je se mnou láska v spolku,
marné vaše ousilí;
berte všechny živly ku pomoci,
láska odolá i pekla moci.

(Stojí jako vítězně.)

(Vtom počne zdát Švandova polka zníti. Pohnutí mezi divými ženami.)

ROSAVA

Ha, můj syn již na svobodě!
Díky tobě, přísná moci!
Nyní nezví nehodě —
láska přijde ku pomoci!

(Velké skupení žen, při němž opona padá.)

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Vesnická hospoda, několik stolů a židlí.

VÝSTUP PRVNÍ

FRANĚK, VÁŠA, MATĚJ, KUBA *sedí u žbánek.* NALEJVÁČEK. VOCILKA *vejde s truhlíčkou na zádech, je ale mnohem zpustlejší než v druhém jednání.*

VOCILKA

Bonžúr vespolek! Salvete, carissimi! Mám to potěšení s panem hospodským?

NALEJVÁČEK

Ano.

VOCILKA

Je tady jisto? Stojíte mi za to, že se tady člověku nic neztratí? NALEJVÁČEK *(si ho prohlíží).*

Vám se toho asi málo ztratí, že máte strachy! Vypadáte podle toho.

VOCILKA

Oh, na to nekoukejte! Vy vypadáte také jako hospodský, který neumí pětku místo dvojky napsat, — a možná že se oba mejíme.

NALEJVÁČEK

Člověče, jste blázen?

VOCILKA

Ještě ne, ale může se mi to stát *(sundává truhlíčku a staví na stůl)*, jestli se mým drahým věcem tuhle něco přihodí. Po této přátelské explikaci prosil bych o žbáneček od čepu.

NALEJVÁČEK

To se nechá slyšet.

VOCILKA

A máte-li tam nějaký zbytek telecí kejty — nebo krejcarový syreček a půl bochníka chleba, — sem s tím!

NALEJVÁČEK

Podíváme se. *(Odejde.)*

VOCILKA

Kdybys ty věděl, že je v mé kapse zatmění slunce, však ty by ses nedíval. No, vederemo! Chytrá hlava se neztrátí, dokud je hloupost na světě.

NALEJVÁČEK *(přináší jídlo a pítí).*

KUBA

Ale hoši, nesedme tu jako zařezaní! Zadělejme si nějakou!

VÁŠA

Ať zpívá Franěk, ten to umí nejlíp.

FRANĚK

Když bude Matěj zpívat —

MATĚJ

No, snad to nejde o krk!

(Zpívají národní písně, při kterých je chvílemi sbor provází.)

VÝSTUP DRUHÝ

ŠVANDA *v poloměstském obleku.* PŘEDEŠLÍ.

ŠVANDA

He, hospodo, žbánek piva!

NALEJVÁČEK

Hned jsem tady, jen to fikne. *(Běží ven.)*

CHASA

I hlele, Švanda! Švanda je tu!

VOCILKA *(sebou trhne).*

Kyho čerta!

ŠVANDA

Dobrého zdraví, hoši! Dobrého zdraví, kamaráde, — i kyho d'ábľa! Jakkak ty sem přicházíš, podšivko?

VOCILKA

Se svou vlastní ekvipáží! Služebníček — těší mě —

ŠVANDA

Hoši, vyvalchujte mi tenhle mých. Já vám budu za to celou noc hrát.

CHASA

I proč ne; to se může stát! *(Vstávají na něj.)*

VOCILKA

Lidé, mějte rozum! *(Couvá za stůl a chopí se své truhlíce.)* Zpátky, já tu mám nabitě pistole a nerozumím žertu.

ŠVANDA *(se směje)*.

Tedy toho nechte! On to naposlady přece nejlip se mnou myslil, — ačkoli se to neokázalo!

VOCILKA

To je moudré slovo! Arciže jsem to nejlip myslil. Copak je princovství nějak maličkost? Že to sklaplo, za to nemůžu.

NALJEVÁČEK *(přinese žbánek)*.

VOCILKA

Pane hospodský, mně taky ještě žbáneček! *(Sedne si k Švandaovi.)*

ŠVANDA *(se směje)*.

Ale řekni mi, šibeničníku, jakpak jsi tenkrát vyváz?

VOCILKA

Oh, tuze dobře! Ti lidé byli samy komplimenty, chtěli mě pořád ještě zdržovat, — ale já že ne, protože vám takový škanďál udělali, — a ztratil jsem se jako stín.

ŠVANDA

A potom?

VOCILKA

Potom jsem šel zpytovat cizí krajiny — až jsem konečně celou společnost veselých lidí natrefil.

ŠVANDA

Samých cekretářů — ne?

VOCILKA

Oh, mezi těma byly také princezky a princové. Však uvidíte, mám jich několik ještě tamhle v truhlici.

ŠVANDA

V truhlici?

VOCILKA

Já měl už v kolíbce ukrutánskou lásku k svobodnému umění, a proto jsem si pořídil konečně celou bandu kunštýřů.

ŠVANDA

Kunštýřů?

VOCILKA

Komedii s pimprlaty.

ŠVANDA

Hahaha!

VOCILKA

Na počátku se mi také dařilo; ale poněvadž nyněčko i při tom kunštu jeden druhému na kobylce sedí, tedy se mi stala konečně malá mrzutost — a já musel nechat celou společnost

i s mašinama na poslední štaci v prezónu — sotvaže jsem uplách s malou truhličkou, kde mám ještě princezku Alcestu, doktora Fausta, Don Šajna, pimprle a několik čertů. — Ale což mluvím pořád o sobě, povězte mi raději vy, jak jste sem přišel, co zde děláte — a jak to zde vydržíte?

ŠVANDA

Já? A cožpak mi zde schází? Neslyšel jsi ještě o strakonickém dudákovvi?

VOCILKA

Slyšel; ale nemohlo mi napadnout, že by to byl můj slavný koncertista.

ŠVANDA

E, houby koncertista! To bylo živobytí jako z cuků a koudele — žádná radosti.

VOCILKA

O, jen jsme měli zůstat dýl pohromadě — to byste byl viděl!

ŠVANDA

Možná že bysi mi byl notně zrak vytřel! Já nechal tedy svět světem bejt — a vandroval jsem domů. Kdo mě potřebuje, však on mě najde; mým dudám se nevyrovná žádná muzika.

VOCILKA

A hodláte zde zůstat?

ŠVANDA

Do smrti.

VOCILKA

To je škoda.

ŠVANDA

Proč?

VOCILKA

Já bych měl špekulaci.

ŠVANDA

Ty?

VOCILKA

Abyste šel se mnou do kumpanie. Vy byste moh peníze shánět — a já rozhánět. Ale vy jste bezpochyby ženatý?

ŠVANDA *(vyskočí)*.

Chceš, abych ti dal jednu od ruky? Nevíš, darebo, že mi na tvé lhaní Dorotku zavřeli?

VOCILKA

No, snad ji nedržejí podnes v klepetech?

ŠVANDA (*smutně*).

Ah, ba ještě, anebo ví bůh, kde bloudí a cestu nalézt nemůže —

VOCILKA

Snad abyste jí dal do novin nebo vybubnovat!

ŠVANDA

A když si na to vzpomenu, — to cítím, že můj život za nic nestojí — a že je nejlíp, když ho probiju, — někdy bych si oči z hlavy vytrhal! He, hospodský, nalezte! (*Sedne zase*.)

NALEJVÁČEK (*odejde se žbánekem*).

VOCILKA

Vý jste odešel z té indiánské země tedy samotén?

ŠVANDA (*dá se do smíchu*).

I ba — já ani sám nevím, jak jsem vyváz; bylo ti to k prasknutí! Mně se zdá, že mi chtěli vystrojít šibeniční houpačku; ale když pro mne přišli, hrál jsem si právě z dešperace mou zamilovanou — a chlapičí, místo co mě měli lapnout, začali poslouchat, smát se a tancovat, a já jakoby nic skrze ně dál a dál, a nežli jsem si pomyslel, byl jsem za městem.

VOCILKA

Cože? A to všechno jenom skrze dudy? Ne, to by jaktžív žádný neřek, co takový měch a nepatrná píšťala umí.

ŠVANDA

I co píšťala! To můžeš do jiné dejmat, až ti oči potečou, však to z ní nevydejmáš, co já z této. Ahá, to ty koukáš, vid'?' O, já taky dlouho nevěděl, co to je; ale když mě drželi v pasti, to jsem tomu přišel na klouby.

VOCILKA

Kyho d'ábla! (*Vstane*.) Aby to byly nějaké divotvorné dudy! — za našich časů — Pardie, na mne přicházejí taškářské myšlenky.

ŠVANDA

No, copak tam obcházíš, jako by tě byl někdo kous? Pojď pít! Či nemáš chuť?

VOCILKA

Oh, a jakou — kdybysi věděl nač.

ŠVANDA

Pí, je ti přáno, — a chceš-li, zůstaň u mne; já nemám beztoho žádného, kdo by to upřímně myslil, — a jsem přece rád vesel —

VOCILKA

Na mne se můžete spolehnout!

ŠVANDA

Já vím —

VOCILKA

Hradý můžete na mně stavět!

ŠVANDA

Dorotka se mi nevrátila, — ačkoli jsem nejvíce jenom skrze ni domů spíchal —

NALEJVÁČEK (*u okna*).

Toť jsem přece blázen! Mám cink nebo nevidím?

ŠVANDA

Copak?

NALEJVÁČEK

Tuhle mi bylo právě, jako bych je byl na kopečku viděl.

ŠVANDA

Kohopak?

VOCILKA

Šenkýřské svědomí s konyvkou.

NALEJVÁČEK

Kalafunu s tou holkou!

ŠVANDA

Cože povídáte? Kalafunu — Vocilko, drž mě, ať nepadnu! A viděl jste dobře?

NALEJVÁČEK

Alespoň se mi to zdálo.

ŠVANDA

Ach, kýž se vám to vyjeví!

VOCILKA

To by bylo ambo — a mne k tomu terno!

ŠVANDA

Vocilko, dej mi hubičku! Je-li tady Dorotka, — já nevím, co ti udělám, — ach, já se držím sotva na nohou.

VOCILKA

Já se půjdu zeptat —

ŠVANDA

Ne, ne, já si musím tu radost sám udělat! Ty se zatím raduj — skákej, cekretáři! Hospodský, nalezte! — já dnes všechno platím! Ať se to opije — mně tancuje hlava už také vrtáka. (*Odejde*.)

A tohle by mi teď scházelo! Já si dělal už královské plány. Ty dudy musej bejt moje — jen kdybych mohl dudáka někam stranou dostat — žádný mě tu nezná — dal bych mu jednu — arci, Vocilko, je to taškářství! — e fuj! kdopak to bude tak jmenovat! Teď panujou samé fortele. Fortel je poklička, pod kterou se všechno skrčí.

Píseň

Přítel si namluví bohatou holku,
musí však na cestu světem se dát;
uvede nevěstě přítele k spolku,
ten prej se bude s ní těšit a hrát;
přítel jí těší, o ano, a silně,
sedí s ní celé dny, domlouvá pilně,
a když chce první pak svatbu již mít —
dostane kvinde a může s ním jít —
všecko se musí jen s fortelem dít.

Jurista běhá už na dvacet roků,
měl by dost hubenou službičku rád;
posláz je od cíle jen deset kroků,
má se už placeným topičem stát.
S radostí hlásá to příteli svému,
ten ale běží hned k představenému,
a když chce první pak vidle už vzít —
má prej si jen jinou pec vynajít —
všecko se musí jen s fortelem dít.

Špekulant nahučí přátelům uši,
aby je o hodné sumy ofouk;
kupuje akcie, zapíše duši,
třebas i sirotčí peníze stlouk;
na jednou řekne, že nemůže platit,
dá upsat paní své, co by moh ztratit,
a když chtěj přátelé náhradu mít —
můžou si ostřížky z bankrotu vzít —
všecko se musí jen s fortelem dít.

S fortelem kupec teď kramáře tlačí,
hokyně přeplatí hokyni krám;
všecko se tiskne, že kapsa div stačí,
fortel má na světě největší chrám.
Už také pivo nám s fortelem vaří,
mouka se na parní mlejnici daří,
jen aby v tom chtělo fortele být —
bysme to mohli vše lacino mít —
jen to se nechce i s fortelem dít.

Už i ta čeština k forteli bývá,
mnohý ji pěstuje pro holý zisk;
sem tam i nápis na krámě visívá,
kde ještě človíček česky nepisk;
mnohý zas horlivě vše české chválí,
divže si ubožák jazyk nespálí;
chceš-li na příčinu chvály té jít —
filuta chce za to kus chleba mít —
všecko se musí jen s fortelem dít.

PROMĚNA

Chudobná světnice.

VÝSTUP TŘETÍ

KORDULA s níš, vede LIDUŠKU, FRANTÍK a KAČENKA před ní
s uzlíky na rukou; pak HONZÍK.

FRANTÍK

Tu se podívej, co jsem dostal mouky! Teta povídala, abys
napekla dolků, maminko!

KAČENKA

A mně nasykala kmotra jahel! To bude kaše, vid'?

KORDULA (*stává níš na stůl*).

Kdepak je Honzík? Musí mi něco roznést.

HONZÍK (*vejde s otepí dříví*).

Ah, pozdrav Pán Bůh, maminko! Jste už z Písku doma? Já byl
na dříví; to budeme mít na dva dni.

VÝSTUP ČTVRTÝ

KALAFUNA s vákem na zádech. DOROTKA s ranečkem. PŘEDEŠLÍ.

KALAFUNA *(otevře dveře a zastaví se mezi nimi).*

Dobrého zdraví vespolek!

DĚTI

Tatínek, tatínek! *(Běží k němu a věší se na něj.)*

KORDULA

I ty zlopopověstný — *(Najednou se ale od něho obrátí a obírá se nůši a uzlíky.)* A ne a ne! a kdybych se měla zalknout!

KALAFUNA

Pozdrav Bůh, děti, — pozdrav Bůh, ty moje kachničko! Co děláš, Frantíku? Poslouchaly jste?

DĚTI

Poslouchaly.

KALAFUNA

Tak! Medu jsem si líznul — teď půjdeme kousat puškvorec! *(Blíží se k ženě.)* No, pozdrav tě ruka Páně, Kordulo!

KORDULA *(na něj nedbá).*

KALAFUNA

Stará, — já udělal hloupý kousek, ale vždyť bude zas všechno dobře — já ti to nyníčko nahraďm.

KORDULA *(praští balíčkem, jež má právě po ruce).*

Nu, pěkně se vítáme, panenko! Už jsme se proběhli? co? už nás bolejí nohy? přišli jsme si odpočinout? — Zde není místa, panenko, — zde bydlí chudá, opuštěná, ale poctivá žena! — zde není ani kde sednout — hledejme si hnízdo jinde. *(Jde zase k nůši.)*

KALAFUNA *(mluví zatím s dětmi).*

No, jakpak, Dorotko? Sedněte si, sedněte! He, Frantíku, po-dej židličku! — a odložte, jako doma. Až přijde moje stará, ona vám hned něco ustrojí.

KORDULA *(se rozkřikne).*

I ty nestydatý — *(Rozběhne se na něj, opět ale obrátí a sem tam šuká.)*

KALAFUNA

No — a jakpak to bude se mnou, děti? Nepomůžete mi sundat ranec?

DĚTI *(se na něj hrmou).*

KALAFUNA

Počkejte — jen pozor!

KORDULA

Frantíku, — sem pojd! — slyšíš?

FRANTÍK

Hned, maminko, hned!

KORDULA

Honzíku, mám pro tebe jít?

HONZÍK

Já už jdu.

KALAFUNA

Pozor — je tam také něco pro vás — tak! a teď mi sem dejte mou starou židli, jestli jste ji nedali zatím židovi — hehe!

DĚTI *(přísoupnou doprostřed starou lenošku).*

KALAFUNA *(se pohodlně posadí).*

Tak — po tom se mi už stejskalo! Všude dobře, doma nejlíp — to si pamatujte, milé děti! A poněvadž jste maminku poslouchaly — je-li to pravda —

DĚTI

Je to pravda! *(Ohlížejí se po matce.)*

KALAFUNA

— tedy vám musím hned nějakou radost udělat.

FRANTÍK

Dáš mi perníkového panáka?

KALAFUNA

Dám, holečku, — třeba dva.

KAČENKA

Mně taky!

KALAFUNA

I to víš! — a nyníčko poslechněte. Vidíte — já jsem od vás odešel — a nic jsem vám neřek — vy byste byly plakaly — a to by mě bylo bofelo — a maminka by byla taky plakala —

HONZÍK

Ona plakala beztoho!

KORDULA *(se uírhne).*

KALAFUNA

— anebo by byla hubovala.

HONZÍK

Ona hubovala beztoho!

KALAFUNA

To že samého strachu, že se mi ve světě něco stane; — nebo vidíte, ona mě má tuze ráda —

DĚTI *(se ohlížejí).*

KALAFUNA

— a já ji mám taky rád — proto jsem šel do světa, — abych něco vydělal a něco jí přinesl.

KORDULA (*postouchá*).

KALAFUNA

Ona se mezitím bezpochyby také tahala.

HONZÍK

Oh, a jak! Dělal posličku a časem byla hrozně smutná.

KALAFUNA

Podívej se! No, však já jí to nahradím! Až tedy přijde domů —

KAČENKA

Ale vždyť je maminka do—

KALAFUNA (*jí zacpe hubu*).

Až tedy přijde domů, poběhnete jí naproti a budete křičet: Tatínek je tady — a myslil na tebe — a dělal muziku — a tuhle ti přinesl! (*vynadá plný sáček a cinká ním*) pytlíček tolarů a něco zašil ještě do kabátu — na, tu máš, maminko, buď veselá a měj ho ráda.

KORDULA

Přestaň, přestaň, muži, — to mi utrhne srdce! (*Běž k němu a padne mu okolo krku*.)

KALAFUNA

I podívejme se, maminka je už doma!

DĚTI (*skáčou kolem*).

Hejchuchu!

KORDULA

Nehněvej se, Kalafuno, že jsem prve tak, — ale já bych neměla vším právem půl leta na tebe promluvit —

KALAFUNA

Arci, arci — hehe, pokuta musí bejt.

KORDULA

Ale — kdepak máš ty peníze?

KALAFUNA

Tu jsou, stará, — uvař si je, upeč si je, dělej s nimi, co se ti líbí, — a budeš-li při tom ještě dvě pilné ruce potřebovat, — tuhle jsem ti přivedl pomocnici — nemá toho štestí nazbyt.

KORDULA

I jak myslíš, milý muži! Má-li se Dorotka mezi cizími potloukat, ať zůstane u nás; když Pán Bůh tak dlouho pomahal,

pomůže teď také. Nehněvejte se, Dorotko! To víte, když má člověk něco na srdci —

KALAFUNA

I nech toho, stará, — a poslechni; copak to povídají lidé o Švandovi?

KORDULA

I s tím člověkem je to boží dopuštění! Co by ten už mohl mít, co je nazpátek, — darmo povídat! Ale on to zas všecko protluče; večer vydělá, do rána prohejí.

VÝSTUP PÁTÝ

ŠVANDA. PŘEDEŠLÍ.

ŠVANDA

Je to pravda? A, tu jsi opravdu, Kalafuno, — o, nehněvej se, ale kde jsi nechal Dorotku?

KALAFUNA (*hodí hlavou*).

ŠVANDA (*běží k ní*).

Dorotko!

DOROTKA (*jež byla celou minulou scénou tiše seděla, vstane a chce odejít*).

ŠVANDA (*jí zastoupí cestu*).

Dorotko!

KALAFUNA (*stranou k ženě*).

Stará, nechme je mezi čtyřma očima! Chlapík nám vyvedl sice zpropadený kousek a zasloužil by, — ale my z toho také šťastně vyklouzli, a já se nerad hněvám, to víš, — a dnes bych se rozdělil s celým světem o srdce — hehe, a té holce nebude také na škodu, když jí zlost trochu ulehne. Pojděte, děti, půjdeme do komary, uvidíte, co jsem vám přinesl. (*Vezme mezi tím ravec a odejde se svými*).

ŠVANDA

Dorotko, podívej se na mne a poslechni!

DOROTKA (*očí k němu nepozvedne*).

Co chceš ode mne? Mezi náma přestala všechna rozpráva.

ŠVANDA

Já chybil hanebně — přiznávám se — já byl dareba, — ale to bylo návodem —

DOROTKA

Mlč; ty by ses byl na to chladně díval, kdybych byla tu chvíli umřela.

ŠVANDA

Ne, to nevěř, já tě měl ustavičně rád — také jsem toho hned litoval — ach, jen mi odpusť a všechno bude zase dobře.

DOROTKA

To bude dobře pro tebe! Já nemám žádný spolek s nevěrníky a hejřilci. Vyhledej si tovaryše sobě rovný; já nechci o tobě nic vědět.

ŠVANDA

Dorotko, nevyčítej mi nynější život; to je samá žalost, — protožes ty zde nebyla.

DOROTKA *(se k němu obrátí)*.

Ano, tak vypadají lidé, co mají žalost. Ti se toulají celý den po hospodách, tropí divé kousky, jakož nám hned na cestě vypravovali —

ŠVANDA

Já toho nechám, Dorotko, — o, teď bude všechno jinak — teď mám zase tebe.

DOROTKA

To si nemysli. Já ti nevěřím. Rozkož tohoto světa jsem pochovávala, musím si alespoň radost budoucího zachovat.

ŠVANDA

Dorotko, já nemám žádného na světě, to víš; moje matka — ach ta ubohá — o té ani nevím, kam se poděla, — o Dorotko!

DOROTKA

Jdi svou cestou a na mne nemysli; já nejsem pro tebe na světě. Jdi, já se budu za tebe modlit, a uslyším-li jedenkrát o tobě něco dobrého, tedy zavřu ráda oči.

ŠVANDA

Dorotko, ty bys mě nemohla takhle odbejvat, kdybys mě byla kdy milovala.

DOROTKA

Kdybych tě byla milovala? — o jdi, jdi! Ty jsi zlý člověk, já s tebou nechci obcovat.

ŠVANDA

Tak? Ty se nechceš tedy už udobřit? Chceš se hněvat do smrti?

DOROTKA *(tíše před sebe)*.

Já se nehnevám, já jenom nechci s tebou být.

ŠVANDA

Pro jedinou chybu? —

DOROTKA

Pro jedinou — ale takovou, že může věrné děvče o rozum připravít. Jdi, já ti nevěřím. Jak jsi mě nechal darmo volat, tak nechám také tebe mluvit.

ŠVANDA

Ale což kdybych učinil, že bysi mohla zase uvěřit? Dorotko, usměješ se potom na mne?

DOROTKA

Jdi jen svou cestou!

ŠVANDA

To je tedy celé moje utěšení? Na všechny moje prosby a sliby všechna odpověď? O, vždyť je dobře! Jen se tedy hněvej — hraj si na pyšnou princeznu — až se tím hněvem třeba zalikneš; však z toho nebudeš mít zlaté ovoce.

DOROTKA

Já nedychtila nikdy po zlatě.

ŠVANDA

A jen abys věděla! Teprva budu hejřit — teprva budu divě kousky vyvádět, jen abych ležel brzo na prkně, — a když mě ponesou na hřbitov, — tedy se přijď podívat — a rozvesel se, zasměj se — *(již skoro s pláčem)* potom budeš mít vyhráno. *(Odběhne.)*

DOROTKA *(jako by chtěla za ním)*.

Švan — *(Zastaví se.)* Děj se vůle Páně — já jinak nemůžu; jestli se nepolepší sám od sebe, — nechci mít ouvazek se zlými. *(Mezitím se pomalu přimělo.)*

VÝSTUP ŠESTÝ

ROSAVA. PŘEDEŠLÁ.

ROSAVA *(venku)*.

Dcero Trnkova!

DOROTKA

Co jest? Kdo volá?

(Okno se otevře a u něho stojí v záři večerních červánků Rosava v černém rouše, hlavu otočenou červeným šátkem.)

ROSAVA

Neznáš mě již?

DOROTKA

Ha, jestli mě nemámí soumrak a podivný šat, — tedy jsi —

ROSAVA
Tvoje přítelka.

DOROTKA
Pojď dál!

ROSAVA
Nesmím; ohniště je umeteno.

DOROTKA
O nebesa!

ROSAVA
Nestrachuj se.

DOROTKA
Ty jsi —

ROSAVA
Divá žena — ano, z materské lásky k tvému milenci. O nepouštěj ho — a vyved' z nebezpečenství. Vidím, že ho posud miluješ.

DOROTKA
Což mu hrozí?

ROSAVA
To nesmím vyjavit;
ale dnešní noc jej buďto zchvátí,
nebo v novozkvětlý život vrátí.
Nemysli teď na své žaly,
udus hněvu divé paly,
nech květ lásky propuknouti,
sladkým smířením se dmouti —
ach, já nesmím napomínat! —
ale spas jen duši milenou!

DOROTKA
Ale jakpak? Kde ho najdu?
ROSAVA
O půlnoci na popravíšti! (Zmizí.)

DOROTKA
Běda mně, co jsem to slyšela? Co to znamená? O Švando, Švando, i tenhle můj nový strach máš na svědomí! Co mám počít? Osvěť mě jiskrou své moudrosti, nebe, mám jej hledat a varovat? — A když ho nenajdu? když neposlechnu? — Ha, to je blesek tvé milosti! Ano, k starému Tomášovi poběhnu, ten je zkušený, bohobojný člověk a mluvilval s otcem o věcech, které se dějí časnou nočního, že mi někdy srdce trnulo! —

Ach ty hvězdo lesknává, ty věrná přítelkyně lásky, pomoz mi ho hledati. (Odběhne.)

PROMĚNA
Krátký les. Noc.

VÝSTUP SEDMÝ
ŠVANDA. VOCILKA.

VOCILKA (přihýbá si z rosolkové flašky).

Jen vesele, milý Švando! Copak se ti může stát? A kdyby to šlo o krk — vem to nešť — holka za to stojí — holka je jako mišpule. (Mlaskne si.)

ŠVANDA
A viš to dozajista, že dnes o půlnoci to koření květe?

VOCILKA

Dozajista — a když se ním holky jenom dotkneš, musí se za tebou fantit. To je podle receptu mé nebožky báby. (Pije.)

ŠVANDA

Ne že bych o ni stál — ale teď se budu mstít.

VOCILKA

Ano, msti se, dej jí co proto.

ŠVANDA

Zfantit se musí, zbláznit, potrhat — já si jí ani nevšímnu. Já ji naučím.

VOCILKA

Dobře máš. Zavdej si. Čím více ženskou tejráš, tím větší zásluhy. Teď ale pojďme, ať přijdeme na místo. (Stranou.) Tady mu nechci tu řádku ještě dát a s dudama pak upláchnout; jsme ještě blízko veřejné cesty, někdo by se mohl k tomu hodit — tu máš, tu už někdo leze! Kdo to?

VÝSTUP OSMÝ
TOMÁŠ. PŘEDEŠLÍ.

TOMÁŠ

Ve jménu Páně — starý Tomáš ze Strakoníc. Ale kdo jste vy?
ŠVANDA

Dobrého zdraví, tatíku! Já jsem Švanda.

TOMÁŠ

Ty? A co zde děláš tyhle časy? Zde jsou pustá lada, zde není hospody.

ŠVANDA

Mám tu řízení.

TOMÁŠ

Tak pozdě na noc?

ŠVANDA

Nu, vždyť jsi tady také!

TOMÁŠ

Mne vede tady cesta k domovu, tvoje ale tady neběží.

ŠVANDA

To nevíš; hled' jenom na svoji.

TOMÁŠ

Švando, dnes je svatojánská noc, dnes není radno v temnotách se toulat — otvírají se dílny tajemných mocností —

VOCILKA

— a vyvádějí kousky, že dostávají děti psočnick a staré baby trháni.

TOMÁŠ

Co je to za člověka, že se může tak rouhat? Varuj se ho, Švando! Já tě můžu napomínat — já tě učil brát píšťalu do ruky — ačkoli jsem se nenadál, že si takového žáka vycvičím.

ŠVANDA

Jakého?

TOMÁŠ

O, však ty mi rozumíš!

VOCILKA

Ale copak jsme si vyšli postní kázání poslouchat? Pojď, příteli, — škoda každé chvíle.

TOMÁŠ

Stůj! Památkou tvých pobožných pěstounů tě volám —

VOCILKA

I nech spát, co spí; my si hledíme života. (Vleče Švandu pryč.)

TOMÁŠ

Synu, poslyš! (Klopýtá za nimi.)

VÝSTUP DEVÁTÝ

DOROTKA, pak zas TOMÁŠ.

DOROTKA

Nezněly tu lidské hlasy? Já nevím, kde se nacházím! Hlava mi jde kolem — před očima hustá mlha — nikoho jsem nemohla dopadnout —

TOMÁŠ (se vrací).

Nadarmo — hlas můj zaniká větrem.

DOROTKA

Kdo je to zde? (Beží k němu.) Ha, Tomáši, jste vy to?

TOMÁŠ

A ty? — Není to hlas Trnkovic Dorotky?

DOROTKA

Je, je!

TOMÁŠ

Ty jsi již doma, nešťastné děvče?

DOROTKA

Ode dneška.

TOMÁŠ

A co děláš tady?

DOROTKA

Vás jsem hledala.

TOMÁŠ

Mne?

DOROTKA

Abyste mi poradil. Švandovi hrozí nebezpečí.

TOMÁŠ

Jak to víš?

DOROTKA

Podvečer byla u mne žena — ta mě vybízela k pomoci — o půlnoci na popravě.

TOMÁŠ

Co pravíš, nešťastná? Dnes? Jaká to žena? Znáš ji?

DOROTKA

Znám i neznám. Když mi Švanda odešel, zjevila se mi co lahodná těšitelka i odvedla mě za ním, — dnes jsem v ní poznala divou ženu.

TOMÁŠ

Nebesa, teď všemu rozumím. Teď vím, co v jeho dudech vězí, — ano, tomu se ode mne nenaučil — teď vím, kdo jej našemu

lidu podstrčil; on je dítě lesní panny — a divé ženy vylákají dnes nočního tuláka na své hody.

DOROTKA

Neskončený! — a což mohu pro něj učinit? Radte, já vím, že jste s nebožtíkem otcem o tajných věcech mluvil —

TOMÁŠ

Divé ženy mu neuškodí, — ale jestli ho dostanou půlnoční duchové do kola a on z něho nevyvázne do kuropění, — tedy zahyne na těle i na duši —

DOROTKA

Ně, ne, to na mne neuvaluj, Pane na vysostech —

TOMÁŠ

— a jen čistá panna ho může zachránit. Máš-li tolik zmužilosti, aby ses přiblížila ke kolu, tedy jej zachováš.

DOROTKA

Zmužilosti mám — vždyť se tu jedná o duši! Nepokládej mi to za hřích, Slitovníku! — jenom aby nezahynul, nežli se lepší, odvážím se na to divé dílo — na sebe při tom nemyslím, Pane na nebi! Vedeš kroky mé, — abych v temnostech neklesla. (Odběhne.)

TOMÁŠ

Osvět cestu její, — aby cíle dospěla. U popravíště! To je odlehle místo vprostřed lesa, před sta lety vylévala se tam lidská krev — nu, dejž Otec nebeský, aby tam dnes žádná krupěj krve nazmar nepřišla. (Odejde.)

PROMĚNA

Jasně ozářený prostor — jako v krásné zahradě. Strakatina maškar. Vše jeví dívokou veselost.

VÝSTUP DESÁTÝ

DIVUKA. MIHULICE.

DIVUKA

Poslaly jste mu několik bludiček naproti?

MIHULICE

I toť víš! Ale ty nemohly nechat dovádění a vodily ho chvíli za nos. Teď ale musejí už přijít.

DIVUKA

Však je čas! Hostům se stejská po muzice.

MIHULICE

Copak dělá jeho mamička?

DIVUKA

Tamhle sedí na mrše a skuhrá; snad bude chtít synáčka chránit.

MIHULICE

To půjde pro vodu z cedníkem.

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

ŠVANDA s dvěma maškarami. PŘEDEŠLÉ.

MAŠKARY

Hejsa, tu je muzika!

ŠVANDA

Ale s dovolením — kampak jsem to přišel? Totě jako řáká reduta!

DIVUKA

Hola, dudáku! Okaž, co umíš! Budeme-li spokojeni, dostaneš tučnou vejslužku.

ŠVANDA

Já můžu za sebe stát; jen aby potom také to za to stálo, co mi tady nadělíte.

MIHULICE

Nevidiš, jaká společnost tě pozvala? Ta ti nezůstane nic dlužná.

ŠVANDA (se ohlíží).

Jen kdybych tu měl tu zpropadenou Vocilku! Ale ve tmách jsem ji ztratil.

(Mezitím jej uvedou doprostřed na povyšžené sedadlo. On počne hrát divoký galop, hosté ho tancují v několika kolech, pak divé skrznaskrz, ku konci počne bít hlubokým tónem dvanáct — a při poslední ráně zhasnou všechna světla, tancující zmizí, až na prostřední okolo Švandy, ježto jako duchové dále tancují. — Scéna promění se v pustou krajinu, země se otvírá a z ní vystupují duchové, též okolo Švandy v kolo sestupující, takže nemůže tento ven. Kolem pustá tma, kde stála světla, viděti sovy, fichto skřehot se chvillemi ozývá.)

VÝSTUP DVANÁCTÝ
DOROTKA. PŘEDEŠLÍ.

DOROTKA (*zahledne kolování duchů, strne, zmuží se, pozvedne ruce k nebesům, běží dozadu, tam zvolá.*)

Ve jménu Páně!

(*Skočí do kola, uchvátí Švandu a vleče ho z kola až kupředu.*)

Duchové se rozprchají a za milenci naplní se krajina mlhou.)

ŠVANDA (*kleše Dorotce k nohám.*)

DOROTKA

Vzpamatuj se, Švando, — jsi ochráněn!

ŠVANDA

Oh, moje Dorotko!

DOROTKA

Pryč, seber sílu, — ať přijdeme mezi lidi —

ŠVANDA

O nech mě dříve, abych ti ruce a nohy ulbal, ty jsi můj strážný duch — a dělej co dělej, teď se od tebe nehnu. Starat se budu o tebe —

DOROTKA

Starěj se sám o sebe, pomysli na duši a — nech hejřivého života.

ŠVANDA

I to víš, raději budu brambory okopávat, ale ve dne — v noci zůstanu v posteli — dneska jsem dostal za vyučenou — a ty zlořečené dudy pověším do komína.

DOROTKA

Zahod' je raději, abysi je ani neviděl — abysi nepad zase v pokušení! Já budu naši vrchnost prosit, aby tě udělali hajným, — kus políčka mám také —

ŠVANDA (*vyskočí.*)

O Dorotko, moje zlatá Dorotko! Jdi si ke všem všudy, ty zpropadený měchu, — beztoho vězí v tobě deset starých dřábů. (*Hodí je na zem — vtom zazní povětřím vřiskavý souzvuk.*)

VOCILKA (*za scénou.*)

He, Švando, kamaráde!

ŠVANDA

Ah, tu je můj sekretář! Jen dál!

DOROTKA

Ten člověk je také tady?

ŠVANDA

Oh počkej, tomu dám teď trumf, že potáhne.

VÝSTUP TRINÁCTÝ

VOCILKA *přiklopýtá. PŘEDEŠLÍ.*

VOCILKA

Jsi ty to, kamaráde? — Ale to je zlořečená hloupost! — ty proklaté blůdičky mě celého pomátly — já tě hledám, volám, točím se jako vrtohlavý berán — a on zatím tady — oh, to věřím, to bych taky doved.

ŠVANDA

Tedy jdi a vyhledej si něco.

VOCILKA

I to nemá tak naspěch — já zůstanu zatím u tebe.

ŠVANDA

Já nebudu mít nynčko času — a ty uděláš nejlip, když půjdeš s princeznou Alcestou a doktorem Faustem zase do světa. (*Obrátí se k Dorotce a mluví s ní.*)

VOCILKA

Ale kamarádíčku, co ti to napadá? Pomysli jen, slavný koncertisto, — moje upřímnost — (*kopne do dud*) — copak je to — kyho čerta! On sundal dudy, aby moh zatím objímat, — Vocilko, teď' práskni do bot — teď' jsou divotvorné dudy tvoje. (*Chechtá se.*) Vždyť já říkám, láska je matka mnohé hlouposti, — a dokud je hloupost na světě, — to se chytrá hlava neztratí! (*Upláchně.*)

DOROTKA

Nu ano, ano — já ti věřím — ach, ty nevíš, co bych pro tebe učinila! Teď' ale pojď, ať přijdeme k domovu.

PROMÉNA

Háj. Mezi stromovím nízko a vysoko LESNÍ PANNY, uprosřed na oblakovém voze LESANA. Pod ní ROSAVA co dívka žena. Všechno se leskne v nejrannějších červánkách.

VÝSTUP ČTRNÁCTÝ

LESANA

Blaze tobě, děvo milující,
nad zlou mocí spasně vítězíci!

Rosavo, tys na milost tu vzatá —
(z Rosavy spadne roucho, ona se vzpřímí jako polednice)
jsemtě láskou věrné děvy jatá.
Pečuj o syna dle péče matky,
pomohu, by vzrostly jeho statky,
a když volno po zemi ti kráčet,
můžeš k němu vždy své kroky stáčet!

ROSAVA

O můj synu!

ŠVANDA

Milá matko!

ROSAVA

Dcero!

DOROTKA

Jak? — Ty, paní —

ROSAVA

Nestrachuj se, bude to jen k tvému prospěchu.

Jakož se tam z temna lúna vine

nově narozený den,

takž i vám teď nový život kyne,

sladkou láskou oblažen!

(Mezi touto řečí zardí se celá krajina nejpnější zori. — Rosava
stojí mezi Švandou a Doroitkou u srdečném skupení — a nad
nimi hnou se panny s Lesanou jako k odletu; mezitím zní jich
sbor a opona se pozvolna spouští.)

Na vrcholu českého národního obrození, v předvečer buržoazně demokratické revoluce, stal se Josef Kajetán Tyl (1808—1856) dramaturgem českých představení ve Stavovském — dnešním Tylově — divadle v Praze. Významný český umělec, vůdčí osobnost své generace, měl konečně možnost jako činitel divadla přímo ovlivňovat podobu českých profesionálních představení, hraných vždy o nedělních nebo svátečních odpoledních od kon- ce září do května. Jediný český profesionální soubor té doby, plnící již po dlouhá léta úlohu významné tribuny národní osvobozenckého hnutí, dostal se pod jeho bezprostřední vliv. V podmínkách, které se mu od dubna 1846 nabízely, pokračoval ve svém společenském a uměleckém programu, který — spolu se svými generačními druhy — upravoval a probojoval na divadle i mimo ně už od počátku třicátých let. Jeho snahou bylo, aby české umění — a divadlo v prvé řadě — se stalo zřídlem a spoluvůrcem soudobého českého života.

Také v repertoáru, který nyní připravoval pro český soubor, vyzvedal Tyl práce užitečné soudobým zápasům českého národa. Umělec, který měl silný smysl pro politickou funkci umění, jeden z mužů, kteří v době, kdy byly ještě zakázány formy legálního politického boje, byli mluvčími českého měšťanstva, tehdejšího hegemonu národního hnutí, snažil se co nejsamostatněji utvářet český divadelní soubor. Proto chtěl uvádět i co nejvíce původních domácích prací a i v překladech se odlišovat od repertoáru pražského německého divadla. Mezi lidmi, kteří psali české hry, nebyl však tehdy — kromě něho — nikdo, kdo by skutečně na úrovni zobrazoval soudobý život. Dílo Jana Nepomuka Štěpánka (1783—1844) se již v letech třicátých uzavřelo. Druhý významný český dramatik předchozí generace, Václav Kliment Klicpera (1792—1859), umělec vyšších záměrů než Štěpánek, překročil v tu dobu už svůj vrchol.

Za této situace původní česká hra, která měla mít v českém repertoáru klíčové postavení, ležela na Tylovi. Dramatik, který se k hře ze současnosti rozběhl již v roce 1834, kdy mu Stavovské divadlo zahrálo pražskou lokální frašku Fidlovačka, který